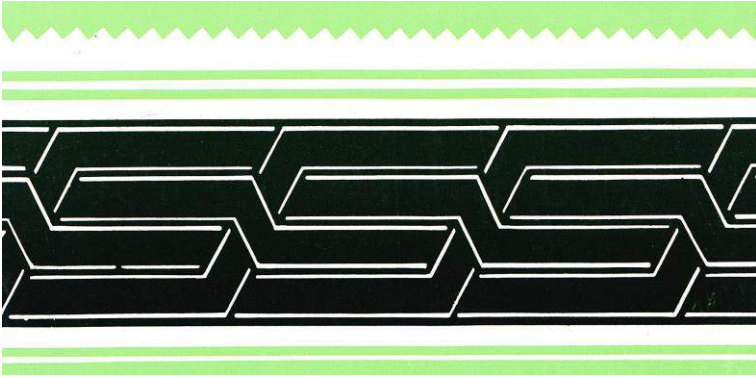


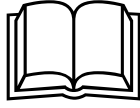
Haşr Sûresi
(18-24)
Âyet-i kerîme'lerinin
Tefsîri

HAZIRLAYAN
A.Celâleddin Karakılıç
2012



Haşr Sûresi
(18-24)
Âyet-i kerîme'lerinin
Tefsîri

HAZIRLAYAN
A.Celâleddin Karakılıç
2012



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. لَا الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. لَا مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ. ط. إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ. ط.
 إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ لَا عَنَّا الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ.
 أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.
 أَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى.
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ
 إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Bütün âlemlerin Rabb'i, Rahmân ve Rahîm, Din Günü'nün sâhibi olan Allâh'a hamd olsun. Yâ Rabb, biz Yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizleri doğru yola hidâyet eyle. O kendilerine ni'met verdiklerinin yoluna ilet. Gazâba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.

Bizi, îmân'a ve (fitrat dîni olan) İslâm'a hidâyet eden Allâh'a hamd olsun. Allâh, kimi dilerse onu, (kendisinde hayır gördüğü kimseleri) doğru yola iletir.

Hamd olsun Allâh'a ve selâm olsun O'nun beğenip seçtiği (kendisinde hayır görüp doğru yola ilettiği) kullarına.

Salât ve selâm, Rasûl'ümüz Hazreti Muhammed üzerine, tayyib ve tâhir olan Âl ve Ashâb'ının üzerine ve Kıyâmet'e kadar ihsân ile Âl ve Ashâb'ına tâbi' olanların üzerine olsun. Âmîn.



عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ. ط
يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا عَزَاكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ. لا

Her nefis, önden ne yolladı, geriye ne bıraktı ise (sâlih amellerden neler işledi, neler işlemedi ise, artık hepsini görüp bilmiştir".

"(Şu halde) ey insan, O (lûtf-ü) keremi bol olan Rabb'ine karşı seni aldatan ne?"¹.

¹ - İnfıtâr sûresi, âyet 5 - 6.

Haşr Sûresi, âyet (18-24)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِإِعْدِثٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ ط
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.

“Ey îmân edenler, Allâh’dan korkun. (Nifaktan, münâfiklardan, küfürden, kâfirlerden, zulümden, zâlimlerden, Şeytan’ın şeytânetiyle o kötü âkıbete düşmekten sakının, Allâhın vikâyesine -korumasına- sığınım da her işinizde O’nun emir ve nehiyelerini yerine getirerek ıkâbindan -azâbından, gazâbından- korunun). **Herkes, yarım için** (Kıyâmet günü için, ne hazırlamış), **önden ne göndermiş** (arkasına ne bırakmış) **olduğuna baksın**, (hisab sorulmazdan önce nefsinı muhâsebeye çekip hisâbına baksın). **Allâh’dan korkun. Çünkü Allâh, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır**”²

Bu âyet-i kerîme’de ikinci defâ ifâde buyurulan “ **وَ اتَّقُوا اللَّهَ** : **Allâh’dan korkun**” ifâdesi, önceki ifâdeyi te’kiddir. Bununla berâber birinci “ **وَ اتَّقُوا اللَّهَ** : **Allâh’dan korkun**” ifâdesi, Allâh sevgisi ile vazîfelerin yapılmasını, ikinci “ **وَ اتَّقُوا اللَّهَ** : **Allâh’dan korkun**” ifâdesi de Allâh korkusu ile her türlü fenâlıklardan sakınılmasını ifâde eder. Ya’nî Allâh’dan korkun da O’na yönelip O’na teslîm olarak fenâlık yapmayın, kötülüklerden

² -Haşr, 18.

korunun. **Çünkü Allâh, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır**".³

Evet, herkes, yarın için ya'nî Kıyâmet günü için ne hazırlamış, önden ne göndermiş, arkasına ne bırakmış, olduğuna bir baksın da sayısız ni'metler veren Allâhü Teâlâ'ya nasıl hesap vereceğini düşünsün. O gün öyle bir gündür ki her nefis, hayır ve şerr'den ne hazırlamışsa, artık hepsini görüp bilmiştir ki şu âyet-i kerîme'ler bunun açık bir ifâdesidir:

وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْمَنَاهُ طَأَّ بَرُّهُ فِي عُنُقِهِ ط وَخُرُجَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا.

إِفْرًا كِتَابَكَ ط كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا. ط

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ح وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ط وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ط وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ تَبْعَثَ رَسُولًا.

"Herkesin (dünyadaki) amel (ve hareket) ini kendi boynuna doladık. Kıyâmet günü onun için bir kitâb çıkaracağız ki neşr edilmiş olarak kendisine kavuşacak":

"Oku kitâbımı, bu gün sana karşı, bir hesâb görücü olmak bakımından, nefsin yeter".

"Kim doğru yolu bulmuşsa o doğru yolu ancak kendi fâidesine bulmuş olur. Kim de sapıklık etmişse o da yalnız kendi aleyhine sapmış olur. Hiç bir günahkâr başkasının günah yükünü taşımaz. (Onun yükünü ancak o günâhı işleyen yüklenir). Biz bir rasûl gönderinceye kadar (hiçbir kimseye ve hiçbir topluma) azâb ediciler değiliz".⁴

³ -Hak Dîni Kur'ân Dili Yeni Meallî Türkçe Tefsir,C.7.ss.4863-4885. Elmalı M.Hamdi Yazır.

⁴ -İsrâ', 13-14-15

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ . ط

"(İşte o zaman her) **nefs**, (hayır ve şerden) **ne hazırlamışsa** (artık hepsini görüp) **bilmiştir**".⁵

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَ مَتَّ وَ آخَّرَتْ . ط

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ . لا

"(İşte o zaman) **her nefis**, **önden ne yolladı**, **geriye ne bıraktı ise** (sâlih amellerden neler işledi, neler işlemedi ise, artık hepsini görüp) **bilmiştir**".

"(Şu halde) **ey insan**, **O** (lûtf-ü) **keremi bol olan Rabb'ine karşı seni aldatan ne?**".⁶



Bu bakımdan “*Ben mü'minim, müslüman'ım, halifelik vasfına lâyıkım*” diyen bir kimse, kayıtsız şartsız Rabb'ine yönelip O'na teslim olmalı ve O'nu sevip O'ndan korkmalıdır ki **kalbinde Allâh sevgisi ve Allâh korkusu'ndan** başka hiç bir şey' yer etmesin. Bunun için merhum ve mağfur Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, bu önemli husûsa işâretle şöyle demektedir:

“*Her derde şifâ' olan Kur'ân âyetlerini okumaktan maksad, efsunculuk yapmak veyâ sabâhîden, seğâhdan makam çatlatmak değil, elini başına koyarak düşünmek ve “Ma'rîfetü'llâh ile: Allâh'ı bilme ve O'na îmân edip O'na inanma duygusu ile” bezenip Haşyetü'llâh ile (ya'nî Allâh korkusu ile) dolarak yarın için hazırlanmaktır*”.⁷

⁵ -Tekvir, 14.

⁶ -İnfitâr sûresi, âyet 5 - 6.

⁷ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir,C.7.ss.4884. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır.

Aynı konuya işâretle Abdu'llâh ibn-i Mes'ûd *radiye'llâhü anh* da şöyle buyurmaktadır:

“*Kur'ân'ın nüzûlünden asıl maksad yalnız onu okumak değil, mücebince amel etmektir*”.

Bu bakımdan **her nefis**, o yarın için, **hayır ve şerr'den ne hazırlamışsa**, artık hepsini görüp bileceği günün dehşeti ve sorumluluğu, **Tekvîr** ve **İnfitâr** sûreleri'nin şu âyet-i kerîme'lerinde ve benzerlerinde, en açık ve en ibretli bir şekilde gözlerimizin önüne konulmakta, Allâhü Teâlâ'dan korkmamızı ve huzuruna hazırlıklı varmamızı ifâde buyurmaktadır:

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ. لاص وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ. لاص وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ. لاص وَإِذَا
الْعِشَاءُ غُطِّيَتْ. لاص وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ. لاص وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ. لاص وَإِذَا
النُّفُوسُ رُوِّجَتْ. لاص وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ. لاص بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ. لاص وَإِذَا
الصُّحُفُ نُشِرَتْ. لاص وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ. لاص وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ. لاص وَإِذَا
الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ. لاص عَلِمْتَ نَفْسًا مَّا أَحْضَرْتَ. ^ظ

“**Güneş dürü (lüb söndürül) düğü zaman**”.

“**Yıldızlar (kararıb) düşdüğü zaman**”.

“**Dağlar (yer yüzünden koparılıp) yürütüldüğü zaman**”.

“**Gebe develer (başı boş) salverildiği zaman (yâhud bulutlar yağmursuz bırakıldığı zaman)**”.

“**Vahşi hayvanlar (biribirinden haklarını alıp sonra toprak olmak için) bir araya toplandığı zaman**”.

“**Denizler ateşlendiği zaman**”.

“**Ruhlar** (bedenleri ile birleştiği) **çiftleştiği zaman**”.

“**Diri diri gömülen kızın hangi suç (ların) dan dolayı öldürüldüğü sorulduğu zaman**”.

“(Amel) **defterler (i) açılıp yayıldığı zaman**”.

“**Gök** (yerinden) **koparıldığı zaman**”.

“**O alevli ateş (Cehennem) daha ziyâde kızıştırıldığı zaman**”.

“**Cennet** (mü'minlere) **yaklaştırıldığı zaman**”.

“(Her) **nefis** (hayır ve şerr'den) **ne hazırlamışsa** (artık **hepsini görüp) bilmiştir**. (Kendi ameline kendisi şâhid olup bir i'tiraz hakkı kalmamıştır)”.⁸

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ. ^{لا} وَإِذَا الْكُوَاكِبُ انْتَشَرَتْ. ^{لا} وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ. ^{لا} وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ. ^{لا} عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ. ^ط
يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ. ^{لا}

“**Gök** yarıldığı zaman”.

“**Yıldızlar** dağılıp döküldüğü zaman”.

“**Denizler** fişkırtıldığı (birbirine karışıp tek bir deniz hâline geldiği) zaman”.

“**Kabirler** (in toprağı) **alt üst edildiği** (ölüler diriltilip çıkarıldığı) zaman”.

“**Her nefis önden ne vollağı, geriye ne bıraktı ise** (artık **hepsini görüp) bilmiştir**. (Kendi ameline kendisi şâhid olup bir i'tiraz hakkı kalmamıştır)”.

⁸ -Tekvîr, 1-14.

“(Şu halde) **Ey insan, O (lûtf-ü) keremi bol** (nihâyetsiz kerem sâhibi) **olan Rabb'ine karşı seni aldatan ne?** (Ki O'nun hukûkunu unutup O'na isyân ediyorsun. O'na gereği gibi kulluk yapıp halifelik vasfına lâayk olduğunu ısbâta çalışmıyorsun?)”⁹

(Yoksa seni aldatan, *-Dilediğini yap. Çünkü Rabb'in kerîm'dir. Kimseyi azâba uğratmaz. Cezâda acele de etmez. Sonunda tevbe eder kurtulursun-* diyen **şeytan** mıdır?).

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ. فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ. كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ
بِالدِّينِ. وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ. كِرَامًا كَاتِبِينَ. يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ. إِنَّ أَلَّا بُرَارًا
لَفِي نَعِيمٍ. وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ. يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ. وَمَا هُمْ عَنْهَا بِعَائِبِينَ.
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ. ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ. يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ
شَيْئًا وَأَلْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

“(O Rabb'in öyle bir Rabb'dir ki) **Seni yaratan, sana sâlim uzuvlar (organlar) veren, sana (sâhip olduğun) şu nizam ve i'tidâli verendir O**”.

Seni dilediği her hangi bir sûretde, (birbirinize benzemeyen en güzel bir şekil ve biçimde), **terkîb edendir O**”.

“**Hayır, hayır,** (buna rağmen gerçek şu ki), **siz ısrarla dînî yalan sayıyorsunuz**”.

“(Şunu iyi bilin ki) **üzerinizde hakîkî (muhâfız) bekçiler (Hafaza melekleri)**”.

⁹ -İnfîtâr, 1-6.

“Çok şerefli yazıcılar vardır”.

“**Ki onlar ne yapıyorsanız hepsini** (ânında) **bilirler** (ve tesbit edip kayıt altına alırlar)”.

“**İyiler** (îmânlarında sâdık ve samîmî olanlar), **hiç şübhesiz Naîm** (Cennet'in) **de**”.

“**Kötüler** (kâfirler, müşrikler ve fâsıklar) **ise elbette alevli ateşdedirler**”.

“**Din günü** (cezâ' günü) **oraya gireceklerdir**”.

“**Ve onlar bundan ayrılacaklar da değildir**”.

“**O dîn günü nedir?** (Bunu) **sana hangi şey' öğretti?**”

“(Evet), **O dîn günü nedir?** (Bunu) **sana hangi şey' öğretti**”.

“**O, öyle bir gündür ki hiç bir kimse hiç bir kimseye, hiç bir şey'le fâide vermiye muktedir olamayacaktır. O gün emir, yalnız Allâh'ındır**”.¹⁰

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا عَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ .^ل

“(Şu halde) **Ey insan, O** (lûtf-ü) **keremi bol** (nihâyetsiz kerem sâhibi) **olan Rabb'ine karşı seni aldatan ne?** (Gaflet içinde ömür tüketmene sebep ne?)”.¹¹

Eğer seni aldatan **şeytan** ise bak, iyi düşün. O şeytan, ebedî cehennemlik olmasına rağmen daha şiddetli bir azâba ve gazâba duçar olmaması için, “**Ben, âlemlerin Rabb'i olan Allâh'dan korkarım, O'nun ukûbeti** (azâbı) **çok şiddetlidir**” diyerek Rabb'inden kurktuğunu şöyle ifade ediyor:

¹⁰ -İnfitâr 7-19

¹¹ -İnfitâr, 6.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ ۚ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي
 أَحَافٌ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَن تَهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ ط
 وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ. ۙ

"(Münâfik'ların, Kâfir'lerin, Tâğut'ların, Deccâller'in, Mücrim'lerin ve bâtil fikirleri ile büyüklük taslayanların) **hâli**, şeytanın **hâli gibidir. Çünkü** (şeytan), **insana -Küfr et- der de o küfr edince -Ben kakâkten senden uzağım. Çünkü ben, âlemleri Rabb'i olan Allâh'dan korkarım- der".**

"Nihâyet ikisinin de (azdırmanın da azanın da) âkıbeti **hakîkaten ebedî ateşin içinde kalmaları olmuştur. İşte zâlimlerin** (Münâfik'ların, Kâfir'lerin, Tâğut'ların, Deccâl'lerin, Mücrim'lerin ve bâtil fikirlerinde büyüklük taslayanların) **cezâsı budur".¹²**

¹² - Haşr,16-17.

Tâğût: Allâh'a karşı isyankâr olup kahr ile, cebr ile veyâ rızâ ile kutsallaştırılıp ma'bûd edinilen insan veyâ şeytan veyâ put gibi her hangi bir şey'dir.

İnsanları her hangi bir şekilde, Allâh yolundan men' eden kimselere veyâ İblis'e de **tâğût** denir ki şu âyet-i kerîme ve benzerleri, bunun açık bir delilidir:

لَا إِكْرَآةَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِطَآغُوتٍ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ
 اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.

"**Dinde zorlama yoktur. Hakîkat** (şudur ki), **îmân ve küfür, ap-açık meydana çıkmıştır**, (gözler önüne serilmiştir). **Artık kim Tâğut'u** (Şeytan'ı -ve insanları Allâh'ın dîni'nden uzaklaştırmaya ve İslâm Dîni'ni bozup içinden çıkılmaz bir hâle getirmeye çalışan Deccâl'leri-) **tanımayıp da Allâh'a îmân ederse o, muhakkak ki kopması** (mümkün) **olmayan en sağlam kulpa** (Kur'an'a ve İslâm'a) **yapışmıştır. Allâh** (her şey'i) **hakkayle işitici ve** (her şey'i) **kemâliyle bilicidir".** Bakara 256.

Deccâl: Dünyânın son zamanlarında hakkı bâtila, iyiyi kötüye, doğruyu yanlış birbirine karıştıran, hiç durmadan fitne ve fesâdı körükleyen, bu suretle de içinde buldukları toplumların nizâm ve intizâmını bozan, gerşek olmayanı gerşek gibi gösteren hilekâr, yalancı, yaldızcı şerir insanlardır. Bunlar, dünyâ târihinin son zamanlarında çokça görülecektir ki Kıyâmet âlâmetlerindedir. Bunun için Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* bu husûsa işâretle şöyle buyurmuştur.

وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ ۚ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفُتَيَاتِ الْفُتَيَاتِ نَكَّصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

“O zaman (ya'nî îmân ehli ile küfür ve şirk ehli arasındaki mücâdele esnâsında) şeytan, onların (küfür ve şirk ehlinin) yaptıklarını süsleyip **-Bu gün size insanlardan galebe edecek hiç bir kimse yoktur. Ben de sizin yardımcınızım-dediği halde, iki gurup (îmân ehli ile küfür ehli karşı karşıya) gelince. -Ben sizden kat'iyen uzağım. Ben sizin göremeyeceğinizi görüyorum. Ben Allâh'dan korkarım. Allâh ukûbetinde (azâbında ve gazâbında) çok şiddetlidir-diyerek iki topuğu üstüne (tabana kuvvet) kaçar**”.¹³

مُنْبِئِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۚ

مَا بَدَأَ خَلْقَ آدَمَ إِلَىٰ قِيَامِ السَّاعَةِ أَمْرٌ أَكْبَرُ مِنَ الدَّجَالِ.

"Âdem'in yaratıldığı zamandan beri, kıyâmete kadar, Deccâl'in şerrinden daha büyük bir fitne olmamıştır". Riyâzü's-sâlihîn,C.3.ss.326.(1846 nolu h.ş.).

Mücrim: Allâhü Teâlâ'nın, kendisini ve idâre ettiği insanları imtihan etmek için toplum içinde bulunan ba'zı ileri gelen günahkar kimseleri ba'zı imkânlar vererek o toplumun başına geçirip hayır ve şerr arasındaki tercihi kendisine bıraktığı kimselerdir. Hayır ve şerr arasında muhayyer bırakılan Zü'l-Karneyn'in hayır yolunu tercih edip ilâhî imtihânı kazandığı gibi.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَارًا مِّنْهَا لِيُنذِرُوا فِيهَا ۗ وَمَا يَكْفُرُونَ إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ.

“Biz, her şehir ve kasabada, (mal, mülk, servet ve makam sâhibi büyüklerini, -başında buldukları topluma örnek olup onları hidâyet yoluna mı, yoksa dalâlet yoluna mı sevk edecekler diye- îmân ve küfür arasında muhayyer bıraktık. **oraların Mücrim'lerini** (günahkârlarını), **o yerlerde** (rahmetimizin bir eseri olarak mühlet verip kendi amellerine kendilerinin şâhid olup bir i'tiraz haklarının kalmaması için) **hilekârlık etsinler** (hile ve desiselerine devam etsinler) **diye, büyük adamlar** (tanınmış büyükler) **yaptık.** (Onları imtihan etmek için onlara böyle bir imkân verdik) **Halbuki onlar hilekârlığı başkasına değil, kendilerine yaparlar da farkında olmazlar,** (olsalar bile ondan vaz geçmezler)”. En'âm 123.

¹³ -Enfâl 48

"(Şu halde, ey îmân edenler), **Hepiniz O'na dönün, O'ndan korkun. Namaza devam edin. Müşriklerden olmayın**".¹⁴

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.

"Ey îmân edenler, **Allâh'dan korkun. O'na yaklaşımaya** (O'nun sevgisini, rızasını kazanmaya) **vesîle arayın ve O'nun yolunda savaşın** (mücâdele ve mucâhede yapın). **Tâki murâdınıza eresiniz**".¹⁵

Evet, merhûm âkif'in dediği gibi,

*"Ne irfandır veren ahlâka yükseklik ne vicdandır,
Fazilet hissi insanlarda Allâh korkusu'ndandır".*

* * *

Allâhü Teâlâ'ya samîmî bir şekilde temiz bir kalb ile kulluk yapma konusu ise, âyet-i kerîme'de ve Hadîs-i şerîf'de şöyle dile getirilmiştir:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ ط إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ.

"**Şübhesiz ki sizin Allâh nezdinde en şerefliiniz, takvâca en ileride olanınız** (Allâh'dan en çok korkanınız) **dır. Hakîkaten Allâh, her şey'i bilen, her şey'den haberdâr olandır**".¹⁶

إِذْ جَاءَ رَبُّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ.

"(İbrâhim) **Rabb'ine Kalb-i selîm ile geldi** (yöneldi)".¹⁷

¹⁴ -Rûm Sûresi, âyet 31.

¹⁵ -Mâide Sûresi, âyet 35.

¹⁶ -Hucurât, 13.

¹⁷ -Sâffât 84.

“Şübhesiz Allâh, sizin şekillerinize ve mallarınıza bakmaz. Ancak kalblerinize ve amellerinize bakar”.

Bunun için **Kalb-i selîm** sâhibi bir kimsenin kalbinde Allâh sevgisinden ve Allâh korkusundan başka hiç bir şey' yer etmez.

Hakîkat bu olunca da bu mühim konu, merhum ve mağfur şairin ifâdesi ile şu şekilde dile getirilmiştir:

“Sanma ey hâce kim,
Senden zer-u sîm isterler,
Yevme lâ yenfeu'da,
Kalb-i selîm isterler”.¹⁸

İşte hakîkatler bu şekilde gözlerimizin önüne serildikten sonra, Allâhü Teâlâ'yı tanımayan, tanısa bile O'nun emir ve nehiyelerini kâle almayan, O'na yönelip O'na teslîm olmayan, O'nun haklarını unutan kimseler hakkında da şöyle buyurulmuştur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ ط أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.

“(Ey îmân edenler), o kimseler ki, **Allâh'ı** (Allâh'ın hakkını ve O'na itâati) **unutmuş** (Allâh'dan korkmaz, Allâh'ın hakkını tanımaz, O'nun feyz ve vikâyesinden -*korumasından*- meded ummaz olmuşlar) da, (Allâh da onlara) **kendilerini** (kendilerine) **unutturmuş bulunan kimseler gibi olmayın.**

¹⁸ -Hâce: Hoca.

Zer : Altın.

Sîm : Gümüş.

Yevme lâ yenfeu: Kendi amelinden başka hiçbir şey'in ve hiçbir kimsenin fayda vermeyeceği kıyâmet günü, mahşerdeki hisâb günü.

Kalb-i selîm: Her türlü küfür, şirk ve isyan hallerinden uzak olarak Allâhü Teâlâ'ya yönelip teslîm olmuş temiz kalb. Böyle bir kalbde Allâh sevgisinden ve Allâh korkusundan başka hiçbir şey' yer etmez.

(Sarhoş gibi ne yaptığını bilmeyen kimseler, insan nefsinin, insan haklarının kıymetini anlamaz, âdî şey'lere inanıp ona tapar, insanlığı tezlil eder, kendilerini kurtaracak hayır ve hasenâtı düşünmez, azâbdan koruyacak amellere çalışmaz, yarın için bir şey'ler hazırlamaz, olmuşlardır). (Bunun için) **Onlar, fâsıkların ta kendileridir.** (Taatten çıkıp ma'siyete dalmış, insanlık kıymeti kalmamış, fîsk-u fücûrun zirvesine çıkmış, bu sûretle de halîfelik vasıflarını kaybetmiş, kendilerini **yaratılanların en kötüsü** hâline getirmiş bir güruhdur".¹⁹

Ya'nî siz o kimseler gibi olmayın ki onlar Allâh'ın zikrini, emir ve nehiyelerini unuttular. Bunun için Allâh da onlara kendilerince gâyet kıymetli olan nefislerinin menfaat ve mazarratlarını unutturdu. İşte bu sûretle nefislerini zulümle helâk edenler, Allâh'a itâatden uzaklaşmış, fîsk-u fücûrun kemâlîne varmış bir takım âsilerdir, fâsıklardır, zâlimlerdir ki şu âyet-i kerîme bunun açık bir delilidir:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ.

“Kitablılardan olsun, müşriklerden olsun (bütün o) küfr edenler cehennem ateşindedirler. Onlar, onun içinde ebedî kalıcıdır. Yaratılanların en kötüsü (en şerlisi) de onların ta kendileridir”.²⁰

Bunun için Allâhü Teâlâ, inanan kulları ile inanmayan kulları arasındaki farkı (*cennet yârânı ile cehennem yârânı*

¹⁹ -Haşr 19

²⁰ -Beyyine, 6.

olan kulları arasındaki farkı) belirtmek üzere de şöyle buyurmaktadır:

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ ط أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ الْفَائِزُونَ.

“Ateş (Cehennem) yârânı (fisk-u fücûr sâhibi müşrikler, kâfirler, fâsıklar, zâlimler) ile Cennet yârânı (Mü'min'ler) bir olmaz. Cennet yârânı, muradlarına erenler (ve Rabb'lerinin rızâsını kazananlar) onlardır”.²¹

Cennet yârânı ile Cehennem yârânı olan bu iki gurup insanların, ya'nî Allâhü Teâlâ'nın hakkını vermeye çalışan Kalb-i selîm sâhibi îmân ehli samîmî kimseler ile, Allâhü Teâlâ'nın hakkını vermeye çalışmayarak küfür, şirk ve nifâk ehli olan kimselerin hâlini de, **Sûre-i Beyyine**'deki şu âyet-i kerîme'ler, açık bir şekilde ifâde buyurup bir ibret levhası olarak gözlerimizin önüne sergilemektedir ki ibret alıp Rabb'ine yönelmesini ve O'na teslim olup kulluk yapmasını bilenlere ne mutlu:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ط أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ. ط

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لا أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ. ط
جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ط رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ط ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ.

“**Hakikat** (şudur ki), **kitâblıardan olsun, müşriklerden olsun küfr edenler, cehennem ateşindedirler. Onlar, onun**

²¹ -Haşr 20

içinde ebedî kalıcıdırlar. Yaratılanların en kötüsü de onların ta kendileridir”.

“Îmân edib de güzel güzel amel (ve hareket) de bulunanlar (a gelince): Hiç şübhe yok ki bunlar da yaratılanların en hayırlısıdır”.

“Onların Rabb’leri nezdindeki mükâfatı altlarında ırmaklar akmakta olan Adn cennetleridir. Hepsi de içlerinde ebedî, dâimî kalıcıdırlar. Allâh bunlardan hoşnûd olmuştur. Bunlar da O’ndan hoşnûd olmuşlardır. İşte bu (seâdet), Rabb’inden korkan (lar) a (günahlardan kaçınanlara) mahsûstur”.²²

✱

İşte, böyle bir hatırlatmadan sonra, **şu müthiş uyarı**, bütün dehşeti ile gözlerimizin önüne serilmekte ve Allâhü Teâlâ’nın sonsuz **rahmet** ve **mağfireti** karşısında, **azâbının, gazâbının** şiddeti ve sürekliliği konusunda sorgulanacağımız gün için **Allâh’dan korkmamız** gerektiğini açık bir şekilde ifade buyurmaktadır:

**لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ
ط وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَصْرِئِهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.**

“Eğer biz bu (hakikatleri ve hükümleri içeren) Kur’ân’ı, bir dağ başına indirseydik muhakkak ki onu (o dağı) Allâh korkusundan baş eğmiş (itâat etmiş), parça parça olmuş görürdün. (O kaskatı dağ, -insanlara verildiği gibi, akıl ve şuur kabiliyeti ile birlikte emânet duygusu verilmiş olsaydı- o derece müteessir olur, Allâh’ın emir ve nehiyleri karşısında

²² -Beyyine, 6-7-8.

saygı ile baş eğerek çatlayıncaya kadar itâat ve inkıyâd edip secdelere kapanırdı). **İşte bu misâller** (yok mu?) **biz onları, insanlar düşünsünler** (de önlerine sonlarına baksınlar, **Allâh'ın azamet ve kudretini** anlasınlar da yarın için ona göre hazırlanıp korunsunlar) **diye îrâd ediyoruz** (söylüyoruz)".²³

Bu âyet-i kerîme'lerin ifâdesinden de anlaşılıyor ki Allâhü Teâlâ'nın emir ve nehiyelerini yerine getirip O'na teslîm olma husûsunda, dağların bile **Allâh korkusundan** nasıl param parça olduğu ve O'na kayıtsız şartsız itâat edip secdelere kapanarak kulluk görevini layıkı ile yapmaya çalıştığı konusu, Mûsâ *aleyhi's-selâm* hakkında ifâde buyurulan şu kıssa da, açık bir şekilde, biz akıl ve şuur sâhibi insanların gözleri önüne sermekte ve bizlere büyük bir ni'met olarak verilmiş olan Kur'ân'ın gösterdiği yoldan gitmemiz gerektiğini emr etmektedir.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ
تَرَانِي وَلَكِنِ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى
رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ
تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ.

“Vaktâki Mûsâ (ibâdet için) ta'yîn etdiğimiz vakitte geldi, Rabb'i O'na (ilâhî sözünü) söyledi. (Mûsâ) dedi ki: **Rabb'im, (cemâlini) göster bana, (ne olur) seni görevim.** **Buyurdu: Beni kat'iyyen göremezsün. Fakat şu dağa bak. Eğer o (dağ), yerinde durabilirse sen de beni görürsün.**

²³ -Haşr 21

Derken Rabb'i o dağa tecelli edince onu param parça ediverdi. Mûsâ da (böyle bir dehşet karşısında) baygın yere düştü. Ayılınca dedi ki: Seni tenzih ederim. Tevbe etdim Sana. Ben îmân edenlerin ilkiyim".²⁴

Bu hakikatlerin hepsi, **Kur'ân-ı Kerîm'in**, mahlûkat üzerindeki **te'sîrinin** ne kadar kuvvetli olduğunu ifâde etmekte, akıl ve şuur sâhibi olmayan dağların bile, Kur'ân hükümleri ile mükellef olmadığı halde, Kur'ân'ın te'siri ile param parça olduğunu belirtmekte; Kur'ân'dan müteessir olmayan ve Allâhü Teâlâ'dan korkmayan ve Kur'ân hükümleri ile mükellef olduğu halde akıl ve şuur sâhibi insanların dağlardan daha katı kalbli bir ahmak olduklarına delâlet etmektedir ki bu da böyle insanların büyük bir cehâlet ve ahmaklıklarından meydana gelen bir haldir.

Allâhü Teâlâ'yı tanımayan, kayıtsız şartsız O'na yönelip O'na teslîm olmayan veyâ O'na şirk koşarak küfür veyâ münafıklık yolunu tercih ederek fisk-u fücur içinde bulunan bu şekildeki câhil ve ahmak kimselere, ömründe bir kere Allâhü Teâlâ'ya karşı gelmek ve O'nun emirlerini tutmayarak ebedî cehennemlik olan ve insanlar üzerinde bir yetkisi bulunmayan **İblis** bile, Allâhü Teâlâ'nın daha şiddetli bir azâb ve gazâbına duçar olmamak için, "**Ben, âlemlerin Rabb'i olan Allâh'dan korkarım**" diyerek küfür, şirk ve isyâna yönelttiği insanlara şöyle demektedir:

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ ج فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

²⁴ -A'râf 143

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَذَلِكَ جَزَاءُ
الظَّالِمِينَ. ٤

"(Münâfik'ların, Kâfir'lerin, Tâğut'ların Deccâller'in, Mücrim'lerin ve bâtil fikirleri ile büyüklük taslayanların) **hâli, şeytanın hâli gibidir. Çünkü (şeytan), insana -Küfr et- der de o küfr edince -Ben kakîkaten senden uzağım. Çünkü ben, âlemleri Rabb'i olan Allâh'dan korkarım- der"**.

"Nihâyet ikisinin de (azdırmanın da azanın da) âkıbeti hakîkaten ebedî ateşin içinde kalmaları olmuştur. İşte zâlimlerin (Münâfik'ların, Kâfir'lerin, Tâğut'ların, Deccâl'lerin, Mücrim'lerin) **cezâsı budur**".²⁵

وَإِذْ زَيَّنَّ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ
لَّكُمْ ۚ فَلَمَّا تَرَاءَتِ الْفِئْتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا
لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

“O zaman (ya'nî îmân ehli ile küfür ve şirk ehli arasındaki mücâdele esnâsında) **şeytan, onların (küfür ve şirk ehlinin) yaptıklarını süsleyip -Bu gün size insanlardan galebe edecek hiç bir kimse yoktur. Ben de sizin yardımcınızım- dediği halde, iki gurup (îmân ehli ile küfür ehli karşı karşıya) gelince. -Ben sizden kat'iyen uzağım. Ben sizin göremeyeceğinizi görüyorum. Ben Allâh'dan korkarım. Allâh ukûbetinde (azâbında) çok şiddetlidir- diyerek iki topuğu üstüne (tabana kuvvet) kaçar**".²⁶

Bunun için Allâhü Teâlâ, kendisini tanıyan ve kendisinin haklarına riâyet eden insanlar ile kendisini tanımayan ve

²⁵ - Haşr, 16-17.

²⁶ -Enfâl 48

kendisinin haklarına riâyet etmeyen; diğerk bir deyimle kendisinden korkmayan insanları uyarmak için, Kur'ân-ı Kerîm'inin beş yerinde (**Benden korkun**: اِتَّقُونِ - اِتَّقُونِ) , dört yerinde (اِتَّقُوا اللَّهَ : **O'ndan korkun**) , 69 yerinde de (اِتَّقُوا اللَّهَ : **Allâh'dan korkun**) , buyurarak kendisinden korkmayan insanlar için azâbının gazâbının çok şiddetli ve sürekli olduğunu ifâde etmektedir ki bunlardan ba'zıları şöyledir:

وَأْمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِنِّي فَاتِّقُونَ.

“Nezdinizdeki (tevrât'ı) tasdik edici olarak indirdiğim (Kur'ân) a îmân edin, O'nu inkâr edenlerin ilki siz olmayın. Âyetlerimi az bir baha ile (dünyâ mefaati ile) değişmeyin. **Ancak benden korkun**”.²⁷

وَأَتَّقُونَ يَا أُوْلِي الْأَلْبَابِ.

“Ey kâmil akıl sâhibleri **benden korkun**”.²⁸

يُنزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ.

“O (Allâh), kendi emri ile melekleri (Cebrâil'i) kullarından dilediği kimseye, -**Benden başka hiç bir Tanrı yoktur. Benden korkun. (Kullarımı) uyarın- diye gönderir**”.²⁹

²⁷ -Bakara 41.

²⁸ -Bakara 197

²⁹ -Nahl 2.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ.

“Şu (insanlar) bir tek ümmet hâlinde sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabb'inizim. Benden korkun”.³⁰

هُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَ مِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ.

“Onların üstlerinde ateşden tabakalar, altlarında (ateşden) tabakalar vardır. İşte Allâh, kullarımı bununla korkutuyor. Ey kullarım, benden korkun”.³¹

وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ.

“Namazı kılın, O'ndan (Allâh'dan) korkun. Huzûrunda varıp toplanacağınız (Zât-i kibriyâ) O'dur”.³²

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوا اللَّهَ ذَلِكَم خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

“İbrâhim kavmine (şöyle) demişdi: Allâh'a ibâdet edin, O'n (un azâbbın) dan korkun. Bu, eğer bilerseniz sizin için çok hayırlıdır”.³³

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“Hepiniz O'na dönün. O'ndan korkun. Namaza devam edin. Müşriklerden olmayın”.³⁴

³⁰ -Mü'minûn 52

³¹ -Zümer 16

³² -En'âm 2

³³ -Ankebût 16

³⁴ -Rûm 31

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا.

“(Nûh aleyhi’s-selâm, kavmine şöyle dedi): **Allâh’a kulluk edin, O’ndan korkun ve bana itâat edin**”.³⁵

فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ. لَا وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا. لَا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ. ط
وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ. لَا فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ. ط

“Artık kim haddi aşarak küfr etmiş”,

“Dünyâ hayâtını tercih etmişse”,

“İşte muhakkak ki o alevli ateş (Cehennem) onun varacağı yerin ta kendisidir”.³⁶

“**Kim de Rabb’inin makamından korkdu, nefsinin hevâ (ve hevesin) den alıyordu ise**”.

“İşte muhakkak ki o Cennet onun varacağı yerin ta kendisidir”.³⁷

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ. ۲. يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ
أَنِ. ۳. وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ. ۴. وَمِنْ دُونِهَا جَنَّاتٍ. ۵.

“İşte bu, o günahkârların (kâfirlerin, müşriklerin, münâfikların) yalan söyledikleri Cehennem’dir”.

“Onlar, bununla (Cehennem’le) kaynar su arasında bocalayıp dolaşacaklardır”.³⁸

³⁵ -Nûh 3.

³⁶ -Nâziât 37-38-39.

³⁷ -Nâziât 40-41.

“Rabb’inin huzurunda durmaktan korkan kimseler için (ise), iki Cennet vardır”.³⁹

“(O) iki (Cennet) den başka iki Cennet daha vardır”.⁴⁰

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ط أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ. ط

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا أُؤْتِيكَ هُمْ خَيْرَ الْبَرِيَّةِ. ط جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ط رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ط ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ.

Hakikat (şudur ki), kitâblardan olsun, müşriklerden olsun küfr edenlerin (Allâh’dan korkmayanların hepsi) Cehennem ateşindedirler; onlar, onun içinde ebedî kalıcıdır. Yaratılanların en kötüsü de onların ta kendileridir”.

“İmân edip de güzel güzel amel (ve hareket) de bulunanlar da, hiç şübhe yok ki yaratılanların en hayırlısıdır”.

“Onların Rabb’leri nezdinde mükâfâtı altlarında ırmaklar akmakta olan Adn cennetleridir. Hepsi de içlerinde ebedî, dâimî kalıcıdır. Allâh bunlardan hoşnûd olmuştur. Bunlar da Ondan hoşnûd olmuşlardır. İşte bu (seâdet), Rabb’in (in azâbın) dan korkan (lar) a mahsusdur”.⁴¹

³⁸ -Rahmân 43-44.

³⁹ -Rahmân 46

⁴⁰ -Rahmân 62.

⁴¹ -Beyyine 6-7-8.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ. ط

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ ط وَمَنْ

يُوقِ شَخَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Mallarınız, evlâtlarınız her halde sizin için bir fitne (bir imtihan) dır. Allâh ise, büyük mükâfât O'nun nezdindedir”.

“O halde ne kadar gücünüz yetiyorsa o kadar Allâh'dan korkun. (Öğütleri) dinleyin. İtâat edin. (Mallarınızdan Allâh yolunda), kendinizin hayrı olarak, harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar muradlarına erenlerin ta kendileridir”.⁴²

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ط إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.

“Ey îmân edenler, Allâh'ın ve Rasûlü'nün huzurunda (sözde ve işde) öne geçmeyin.

“Allâh'dan korkun. Çünkü Allâh hakkıyla işiden, (her şey'i) bilendir”.⁴³

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ. ع

“Mü'min'ler ancak (dinde) kardeşdirler. O halde (anlaşmazlıkta buldukları zaman) iki kardeşinizin arasını (bulub) barıştırın. Allâh'dan korkun. Tâki esirgenesiniz”.⁴⁴

⁴² -Teğâbün 15-16

⁴³ -Hucurât 1.

⁴⁴ -Hucurât 10.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ۚ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا
تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا ۗ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ
مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۗ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ.

“Ey îmân edenler, zannın bir çoğundan kaçınm. Çünkü ba’zı zan (vardır ki) günahdır. Birbirinizin kusûrunu araşdırmaym. Kiminiz de kiminizi arkasından çekişdirmesin. Sizden her hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekden hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz!

“Allâh’dan korkun. Çünkü Allâh tevbeleri kabul edendir, çok esirgeyicidir”.⁴⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ
الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ.

“Ey îmân edenler, aranızda gizli konuşacağınız vakit günâhı, düşmanlığı, peygambere isyânı fısıldaşmaym. İyiliği ve takvâyı fısıldaşm ve ancak,

“Huzûrunda toplanacağınız Allâh’dan korkun”.⁴⁶

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۗ إِنَّ
اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

“Peygamber size ne verdi ise onu alın, size ne yasak etdi ise ondan da sakınm.

⁴⁵ -Hucurât 12.

⁴⁶ -Mücâdile 9.

“Allâh’dan korkun. Çünkü. Çünkü Allâh (ın) azâbı çetindir”.⁴⁷

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمتْ لِعَدِيح
وَاتَّقُوا اللَّهَ ط إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.

“Ey îmân edenler, Allâh’dan korkun. Herkes, yarın için önden ne göndermiş olduğuna baksın.

“Allâh’dan korkun. Çünkü Allâh, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır”.⁴⁸

وَإِن فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا ط وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ.

“Eğer zevcelerinizden bir şey’ (bir mehir) sizden kâfirlere kaçarsa da siz de muhârebeye ganimete kavuşursanız, zevceleri gitmiş olan (Müslüman) lara harcadıkları (mehir) kadar (ganîmetden) verin,

“Allâh’dan korkun ki siz O’na inananlarsınız”.⁴⁹

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ ح
وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ ح

“Ey peygamber, kadınları boşayacağınız vakit iddetlerine doğru boşayın. O iddeti de sayın.

“Rabb’iniz olan Allâh’dan korkun”.⁵⁰

⁴⁷ -Haşr 7.

⁴⁸ -Haşr 18.

⁴⁹ -Mümtahine 11.

⁵⁰ -Talak 1.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
رُؤُوسَهُمْ وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ
وَالْأَرْحَامَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

“Ey insanlar, sizi bir tek candan yaratan, ondanda yine onun zevcesini vücûde getiren ve ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar türeten Rabb'inizden korkun. Kendisi (nin adı) ile birbirinize dileklerde bulunduğunuz Allâh'dan ve akrabalık (bağlarını kırmak) dan korkun. Çünkü Allâh sizin üzerinizde tam bir gözeticidir”.⁵¹

Bu son âyet-i kerîme'de, her dileğimizi kendisinin adı ile dileklerde bulunduğumuz Allâhü Teâlâ'nın hakkı ile rahim sâhibesi kadınlardan meydana gelen akrabalık bağlarına riâyet edilmesi, diğer bir deyimle sıla-i rahme riâyet edilmesi önemle belirtilmiştir.



Nûh aleyhi's-selâm, kavmine:

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۚ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا ۚ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنِ اجْتَبَيْتُمُوهُ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۗ

“Birâderleri Nûh onlara: -(Allâh'dan) korkmaz mısınız?- demişdi”.

⁵¹ -Nisâ' 1

“Tutup yakaladığımız vakit zorbalara gibi yakalar mısınız? (Müslümanları, merhametsizce döğere, öldürür müsünüz?”.

“Artık Allâh'dan korkun ve bana itâat edin”.⁵³



Sâlih aleyhi's-selâm, Semûd kavmine:

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ. جَ إِذْ لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ. لا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا. جَ وَمَا أَسَأَلْتُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ. ط
أَنْتَرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ. لا فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ. لا وَرُزُوعٍ وَخَلِّ طَلْعَهَا هَاضِمًا. جَ
وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ. جَ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا. جَ وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ
الْمُشْرِكِينَ. لا

“Birâderleri Sâlih onlara:- (Allâh'dan) korkmaz mısınız?- demişdi”.

“Şübhesiz ben size gönderilmiş emîn bir peygamberim”.

“Artık Allâh'dan korkun ve bana itâat edin”.

“Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfâtım âlemlerin Rabb'inden başkasına âid değildir”.

“Siz burada (bu ni'metlerin içinde) emîn emîn bırakılacak mısınız?”.

“Bağların, pınarların içinde”.

“Ekinlerin ve tomurcukları nâzik, yumuşak hurma ağaçlarının içinde”.

⁵³ -Şuarâ' 124-125-126-127-128-129-130-131.

“Dağlardan şımarık şımarık evler yontuyorsunuz”.

“Artık Allâh'dan korkun ve bana itâat edin”,

“O müfritlerin (müşriklerin) emrine boyun eğmeyin”.⁵⁴



Lût aleyhi's-selâm, kavmine:

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ. جِ إِيَّيْكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ. لا فَاتَّقُوا اللَّهَ فَاتَّقُوا اللَّهَ

وَأَطِيعُوا. جِ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ. ط

“Birâderleri Lût onlara:-(Allâh'dan) korkmaz mısınız?- demişdi”.

“Şübhesiz ben size gönderilmiş emîn bir peygamberim”.

“Artık Allâh'dan korkun ve bana itâat edin”.

“Ben buna karşı sizden hiç bir ücret istemiyorum. Benim mükâfâtım âlemlerin Rabb'inden başkasına âid değildir”.⁵⁵



Şuayb aleyhi's-selâm, Eyke halkına:

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ. جِ إِيَّيْكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ. لا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا. جِ

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ. ط أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا

تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ. جِ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ. جِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ

أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْاَلْأَرْضِ مُفْسِدِينَ. جِ وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ

الْأُولَى. ط

⁵⁴ -Şuar'a' 142-143-144-145-146-147-148-149-150-151.

⁵⁵ -Şuarâ' 161-162-163-164.

“O zaman Şuayb onlara:-(Allâh'dan) korkmaz mısınız?- demişti”.

“Şübhesiz ben size gönderilmiş emîn bir peygamberim”.

“Artık Allâh'dan korkun ve bana itâat edin”.

“Ben buna karşı sizden hiç bir ücret istemiyorum. Benim mükâfâtım âlemlerin Rabb'inden başkasına âid değil”.

“Ölçeği tam ölçün. Eksiltenlerden olmayın”.

“Doğru terâzi ile tartın”.

“İnsanların hakkından bir şey'i kısmayın. Yer yüzünü bozgunculukla fesâda vermeyin”.

“Gerek sizi, gerek (sizden) evvelki ümmetleri yaratan (Allâh) dan korkun”.⁵⁶



Evet,

Bütün bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf'lerden anlaşıldığına göre dünyanın ve âhiretin her türlü mutluluğu, **Allâh sevgisi** ve **Allâh korkusu** esâsına dayanmaktadır. Bunun için de -yukarıda geçtiği gibi- âyet-i kerîme'de şöyle buyurulmuştur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ط إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

“Ey insanlar, sizi bir tek candan yaratan, ondanda yine onun zevcesini vücûde getiren ve ikisinden bir çok erkekler

⁵⁶ -Şuar'a' 177-178-179-180-181-182-183-184.

ve kadınlar türeten Rabb'inizden korkun. Kendisi (nin adı) ile birbirinize dileklerde bulunduğunuz Allâh'dan ve akrabalık (bağlarını kırmak) dan korkun. Çünkü Allâh sizin üzerinizde tam bir gözeticidir".⁵⁷

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ط إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ.

“Şübhesiz ki sizin Allâh nezdinde en şerefliiniz, takvâca en ileride olanınız (Allâh'dan en çok korkanınız) dır. Hakîkaten Allâh, her şey'i bilen, her şey'den haberdâr olandır”.⁵⁸

Ayrıca hadîs-i şerîf'de de şöyle buyurulmuştur:

رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ.

“Hikmet'in başı Allâh korkusudur”.

Bunun için merhum Mehmet âkif de, bu hususa işâretle şöyle demiştir:

“Ne irfandır veren ahlâka yükseklik ne vicdandır Fazîlet hissi insanlarda Allâh korkusu'ndandır”.

Yüce Rabb'imiz olan Allâhü Teâlâ, sonsuz rahmet ve mağfiretinin bir eseri olarak, bu ibretli levhaları gözlerimizin önüne serdikden sonra, kendisini tanımamız, O'nun haklarına riâyet ederek O'na şirk koşmamamız ve O'na layıkı ile kulluk yapmamız için de, Haşr sûresi'nin (22-23-24.) ncü âyet-i kerîme'lerinde şöyle buyurmaktadır:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۚ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ.

⁵⁷ -Nisâ' 1

⁵⁸ -Hucurât, 13.

“O, öyle Allâh’dır⁵⁹ ki kendisinden başka hiç bir Tanrı (hiç bir ma’bûd) yoktur. (O) gizliyi de bilendir⁶⁰, âşikârı da. O, çok esirgeyen, çok bağışlayandır.⁶¹”

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيِّمُ الْعَزِيزُ
الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۗ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ.

“O, öyle Allâh’dır ki kendisinden başka hiç bir İlâh (hiç bir tanrı, hiç bir ma’bûd) yoktur.

“(O), **Melik’dir** (mülk-ü melekût’un yegâne sâhibidir). **Kuddûs’dür** (Noksanı mûcib her şeyden pâk ve münezzehdir).

Selâm’dır (Selâm ve selâmetin ta kendisidir).

Mü’min’dir (Emn-ü eman verendir).

Müheymin’dir (Her şey’e nigebandır).

Azîz’dir (Gâlib-i mutlakdır).

⁵⁹ -**Allâh** ism-i şerîfi, Cenâb-ı Hakk’ın tüm sıfatlarını ve ef’âl-i ilâhiyye’yi câmi’ olan bir ism-i zât’dır. Bunun için “**Yâ Allâh**” diyen bir kimse, Cenâb-ı Hakk’ı, bütün sıfat ve fiilleri ile zikir etmiş olur.

⁶⁰ -**Ğayb**, iki ma’nâda kullanılır ki birisi **Ğayb-i mutlak**’dır. Hiçbir mahlûkun ne ihsâsı ne de ilmi te’allûk etmez. Diğeri de **Ğayb-i izâfî**’dir ki muayyen bir mahlûkun ilmi te’allûk etmeyen şey’dir. Bu, ona nisbetle ğayb demektir. Buradaki ğaybden maksat ise, Ğatb-i mutlak’dır.

⁶¹ -**Er-Rahmân**: Dünyâda rahmeti bütün mahlûklarına âm ve şâmil olan -**Allâh**- demektir. Hiçbir şey’, kendi kesbi ile meşrût olmayarak ibtidâen bahş olunan ilâhî bir rahmettir ki mü’mine de kâfire de, çalışana da çalışmayana da şâmil olur. Bütün mahlûkat, her hâlinde bu rahmet ile beslenir ve hayat bulur. Bu rahmet ile Allâhü Teâla kâfirlere de dünyâda rızık, akıl ve sâire gibi ni’metler verir. Bu sıfat, Cenâb-ı Hakk’dan başkasına itlâk olunamaz.

Er-Rahîm ise, Kıyâmet gününde rahmeti yalnız mü’min’lere hâs olan -**Allâh**- demektir.

Bu sıfat, kişinin kesbi ile meşrut olup güzel güzel çalışıp onu hak eden mü’minlere verilen bir rahmettir ki ednâsı kesbin karşılığında aşağı olmaz, a’lâsına da hadd-ü peyman olmaz. Bunun için Rahîm sıfatı, îman ile îmansız, iyi ile kötüyü, korunanla korunmayı ayırd ederek iyileri ecir ve mükâfâta, kötülerini de cezâ’ ve mahrumiyete erdirmektedir.

Cebbâr'dır (Halkın hâlini kemâl-i salâha götürendir).⁶²

Mütekebbir'dir (Büyüklükde eşi ve benzeri olmayandır). (zâtında, sıfâtında ve e'âlinde büyüklüğün, ulviyyetin ve kudsiyyetin eşi ve benzeri yokdur. Zâtı ile, sıfâtı ile, e'âli ile ve kudreti ile en büyük olan O'dur). (Bunun için de) **Allâh**, (müşriklerin kendisine) **katmakda oldukları her ortakdan münezzehdir**".

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ط يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ ج وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

“O, öyle Allâh'dır ki,

Hâlik'dir (Vücûde getireceği her şey'i hikmeti muktezâsınca takdîr edendir).⁶³

Bâri'dir (Onları var edendir). (Halk etiklerini temiz ve sağlam bir nizam üzere seçip tesviye ve tekâmül ettirerek birbirinden farklı vasıf ve özellikler ile temyîz edip ayırandır).

⁶² -**Cebbâr**: Çok cebredici ma'nâsına olan bu ismin iki ma'nâsı vardır ki bunlardan birisi, halkın eksikliklerini tamamlayan, ihtiyaçlarını veren, işlerini düzelten, derdlere derman veren, kırılanları onaran, yoksulları zengin eden, perişanlıkları yoluna koyup düzelten ma'nâsındır ki müfessirlerin bir çoğu bu ma'nâyı anlamışlardır. İkincisi ise, dilediğini zorla yaptırarak, hükmüne karşı gelinmek ihtimâli olmayan, dilediğini delediği şekilde yaptırarak ceberut sâhibi anlamındadır.

⁶³ -Cenâb-ı Hakk'ın, âlemi var etmesi bakımından üç değışmez sıfatı vardır:

1-İbdâ': Bir şey'i, bir şey'den olmayarak var etmektir. Bu sûretle o şey', maddesiz olarak ketm-i adem'den çıkmış olur. Bunun için Rasûlü'llâh aleyhi's-selâm, “Hiçbir şey yok iken Allâh var idi” buyurmuştur. Bu husûsta Bâyezid-i Bestâmî'nin “Hâlâ da öyledir” sözü meşhûrdur. Çünkü eşyâ ancak Allâh'ın varlığı ile kâimdir. Onlara varlık isnâdı nisbi ve izâfîdir ki bunun ifâdesi (لا مُوجِدُ إِلَّا اللَّهُ) *Allâh'dan başka hiçbir mevcûd yokdur* hakikatidir.

Ketm-i adem: Allâhü Teâlâ'nın rûh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlûkların ilki olan cevher-i ahzar'ın (yokluk cevherinin) çıktığı yer.

2-Halk: Bir şey'i bir şey'den var etmektir. Âdem aleyhi's-selâm'ı, topraktan, Cinni dumansız ateşden, her canlıyı sudan yaratması gibi.

3-Tedbîr: Allâhü Teâlâ'nın yokdan var etmiş olduğu bütün âlemleri yaratılış hikmetinin bir gereği olarak bir nizam ve intizâm dâhilinde *kendi özelliğine göre*-idâre etmesi demektir ki bu da O'nun lûtuf ve kereminin bir muktezâsıdır.

Musavvir'dir (Varlıklara sûret verendir).

En güzel isimler O'nun. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nu tesbîh (ve tenzîh) **eder.**

O, Azîz'dir (gâlib-i mutlakdır).

Hakîm'dir (Yegâne hüküm ve hıkmət sâhibidir)”.
*

Bu son âyet-i kerîme'de ifâde buyurulan “ **O, Azîz'dir (mutlak gâlibdir), Hakîm'dir (yegâne hüküm ve hıkmət sâhibidir)**” ifâdesi öyle bir ifâdedir ki gerek semâvât ve gerekse arzda vücûde gelen şey'lerin hangi zerresine bakılırsa bakılsın, onda, künhüne nüfuz etmek mümkün olmayan bu iki sıfatın tecellisi ve bu iki sıfatın **Zâtu'llâh**'da birleştiği hakikati görünür. Bu hakikat ise, Allâhü Teâlâ'nın hiçbir şey'in te'sîri altında kalmadan kemâl-i izzeti ile bütün sebeblerin üstünde örneksiz hârikâlar **ibdâ**'sına (*yaratmasına*) **Kâdir** ve her hangi bir ortak kabul etmez bir **Gâlib**; hiç bir noksanlık kabul etmeyen kemâl-i ilim ve kemâl-i hıkmeti ile yarattıklarını, birbirine rabt ederek muntazam bir şekilde şekillendirip çağaltan, bu suretle de kullarını hıkmetden hıkmete rahmeti ile maksat ve muradına ulaştırıran yegâne **Hakîm**'dir.

* * *

(**En güzel isimler O'nun**) **âyet-i kerîme**'sinde ifâde buyurulduğu üzere, Allâhü Teâlâ'nın vasıflarını ifâde eden isimleri, bu zikr olunan isimlerden ibâret değildir. En güzel ve en yüksek ma'nâlara delâlet eden en güzel isimler hep O'nundur. Aynı şekilde Sûre-i A'râf âyet

(180) de **En güzel isimler Allâh'ındır. O halde O'na, bu isimler ile duâ edin.** ve Sûre-i Tâ-Hâ âyet (8) de de **Allah : لا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ط لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (** **Allâh o (Allâh) dır ki kendisinden başka hiçbir ilâh (hiç bir Tanrı, hiçbir ma'bûd) yoktur. En güzel isimler O'nundur)** buyurulmuştur ki bu isimlerin ba'zısı **zât** ismi, ba'zısı da **sıfat** ismidir. Bunlardan **“Allâh”** ism-i celâli, hepsini birden ifâde eden zât ismi, diğçerleri sıfat ismidir. **“Rahmân”** ismi ise, sıfat ismi olmakla berâber Allâhü Teâlâ'dan başkasına itlâkı câiz olmayan **hass** ismidir.



Allâhü Teâlâ'nın sıfatları, **Zâtî** sıfatlar, **Fiilî** sıfatlar ve **Ma'nevî** sıfatlar olmak üzere üçdür:

Zâtî sıfatlar:

Zât ile kâim olan **Sıfât-ı selbiyye** ve **Sıfât-ı sübûtiyye**'dir.

Sıfât-ı selbiyye:

- 1-Vücûd,
- 2-Kıdem,
- 3-Bakâ,
- 4-Vahdâniyyet,
- 5-Muhâlefetün li'l-havâdis (sonradan olanlara benzememek),
- 6-Kıyam bi-nefsihî'dir.

Bu sıfatlar, nefy-i teşbîh ile (*hiçbir şey'e benzetilmemek ile*) kudsiyyet ve nezâhet ifâde eden sıfatlardır ki **Kuddûs, Selâm, Ehad, Vâhid, Evvel, Âhir** gibi isimler bu kabildendir.

Sıfât-ı sübûtiyye:

- 1-Hayat,
- 2-İlim,
- 3-Semi',
- 4-Basar,
- 5-İrâde,
- 6-Kudret,
- 7-Kelâm,
- 8-Tekvîn'dir.

Hayy, : حَيٌّ - عَلِيمٌ - سَمِيعٌ - بَصِيرٌ - مَرِيدٌ - قَدِيرٌ - مُتَكَلِّمٌ - خَالِقٌ (

Alîm, Semî', Basîr, Merîd, Kadîr, Mütekellim, Hâlik) gibi isimler de, zâtî sıfatlar kabîlindedir.

Fiiîl sıfatlar:

Zâtî sıfatların eser ve hükümleri ile meydana gelmesini ifâde eden **Tekvîn** sıfatının tecellî etmesidir ki (خَالِقٌ - بَارِئٌ - مُصَوِّرٌ - مُبْدِعٌ - مُبْدِئٌ - مُعِيدٌ - مُخِيٌ - مُمِيتٌ - رَزَّاقٌ - وَهَّابٌ - غَفَّارٌ - سَتَّارٌ : Hâlik, Bârî', Musavvir, Mübdi', Mübdî', Muîd, Muhyî, Mümît, Razzâk, Vehhâb, Ğaffâr, Settâr) gibi isimler de, bu kabildendir.

Her fiilin, kendi husûsiyyetine göre müstakil bir isim ıtlâkı veyâ şübheli bir kayıt ile kayıtlandırılması câiz olmaz. Ancak

onun karşılığı bir isim dikkate alınarak, edeb ile husûn ve kemâl ciheti gözetilerek ve Şâri'in itlâkına riâyet edilerek söylenmesi lâzım gelir. Meselâ, (ضَارٌّ :Dârr) ismi, yalnız olarak söylenmez, Ancak (نَافِعٌ :Nâfi') ismi ile berâber söylenmesi lâzım gelir. Çünkü, Kur'ân'da,

Evet o, ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ ط لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَ لَيْسَ الْعَشِيرُ .) :zararı fâidesinden daha yakın olana tapar. Taptığı o nesne ne kötü yardımcı, ne fenâ yoldaşdır).⁶⁴

buyurulmuştur.

Kezâ, (قَابِضٌ وَبَاسِطٌ) :Gâbid ve Bâsid) isimleri de böyledir. Çünkü Kur'ân'da, (وَاللَّهُ يَفْقِضُ وَيَبْسُطُ ص) : **Allâh, kimini daraltır, kimini genişletir).**⁶⁵

Allâh mutlak gâlibdir, intikam sâhibidir).⁶⁶ (وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ)

Şübhesiz ki Allâh mutlak gâlibdir, intikam sâhibidir).⁶⁷ (إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ط)

O Allâh, Gâlib-i mutlakdır. Halkın hâlini kemâl-i salâha götürendir. Büyüklükde eşi benzeri olmayandır).⁶⁸ (الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ط)

gibi âyet-i kerîme'lerde de berâber vârid olmuştur.

⁶⁴ -Hacc.13.

⁶⁵ -Bakara 145.

⁶⁶ -Mâide 95.

⁶⁷ -İbrâhîm 47.

⁶⁸ -Haşr 24

Bu bakımdan Şerrin mukâbili Hayır olduğuna göre de dâimâ

(خَالِقُ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى) : *Hayır ve şerr Allâhü Teâlâ'nın yaratması iledir*) demelidir.

Çünkü Allâhü Teâlâ, (خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) : **Her şey'i yaratandır**)⁶⁹ Böyle demek sûretiyle Allâhü Teâlâ'nın Sıfât-ı ma'nevîyye'sine de riâyet etmiş olur.

Ma'nevî sıfatlar:

Allâhü Teâlâ'nın ahlâkını, sıfatlarını, isimlerini, ahkâm ve kemâlini ifâde eden, Azamet ve Kibriyâ, Celâl ve Cemâl, İzzet, Adâlet, Hıkmət, Hılm, Sabır, Fadl, Şedidü'l-ıkkâb, Seriu'l-hisâb gibi vasıf ve isimleri bu kabildendir. Bunlara, (نُعُوتٌ : *Nu'ût: Medh-u senâ edilerek anlatılıp ifâde edilen vasıflar*) da denir.

Hulâsa olarak şunu kat'î olarak söyleyebiliriz ki Allâhü Teâlâ'nın **Zât'ı** bir, **Esmâ'-i husnâ'sı** çokdur ve Kur'ân'da zikr edilen "**Esmâ'-i husnâ** : En güzel isimler" bunlardan ibâret değildir.

Bunun için Ebû Hurayra *radiye'llâhü anh'*dan rivâyet edilen bir Hadîs-i şerîf'de,

إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَنَ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ
وَتُرُّ يُحِبُّ الْوَتْرَ.

⁶⁹ -En'am 102.

“Muhakkak ki, Allâhü Teâlâ'ya mahsûs olarak -yüzden bir eksik olmak üzere- doksan dokuz isim vardır. Her kim bu doksan dokuz ismi ihsâ ederse (beller ve ezberlerse) Cennet'e girer ve O tekdir, teki sever”.

buyurulmuştur ki bu Hadîs-i şerîf'in tamâmı aşağıda gelecektir.



Kelime-i tevhîd

Tevhîd: Allâhü Teâlâ'nın varlığına, birliğine ve noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf olduğuna inanmaktır. Kalbin bu güzel inancını başkalarına bildirmek istendiğinde "**Lâ ilâhe illâ'llâh**" veyâ "**Lâ ilâhe illâ hû**" denilir. Bu sûretle her türlü kemâl sıfatlarının yalnız Allâhü Teâlâ'ya âit olduğu ifâde edilerek O'na lâıyk bir kul olmaya çalışılır. Böyle bir kulluk da ancak Allâhü Teâlâ'nın buyruklarına sınıksız sarılmak ve yasak ettiği şey'lerden son derece sakınmakla olur ki Allâhü Teâlâ'nın rızâsı ve muhabbeti ancak böyle kazanılır.

Böyle bir inanca ve vasfa sâhib olan bir kul, kendisini yaratan ve sayamayacağımız kadar sayısız ni'metleri lûtf edip bütün yaratılmışlardan efdal kılan ve şeytandan başka her şey'i hizmetine âmâde kılan Rabb'ini, her şey'den fazla sever. Sevdiği için de sevdiğini kendisinden memnûn etmeye çalışır. Bu sevgiyi kazanmak için de her şey'i ve hattâ icâbında canını bile fedâ' etmekten çekinmez. En çok korktuğu şey' de sevdiğinin sevgisini kaybetmek, bu sûretle de O'nun hışmına, azâbına, gazâbına ve hoşnutsuzluğuna uğramaktır.

Hayâtın gâyesi, Allâhü Teâlâ'nın rızasını, sevgisini ve muhabbetini kazanmak ve O'na lâıyk bir kul olmaktır. Bunun için bütün ibâdetler, bütün güzel huylar ve davranışlar, Allâhü Teâlâ'nın rızasına ulaştıran ve sevgisini kazandıran yollardır ki bu yol ancak hakîkî bir **Tevhîd** ve **Takvâ** inancı ile kazanılır.

Bütün kabahatler, bütün kötü huylar ve davranışlar da, Allâhü Teâlâ'nın hışmına, azâbına, gazâbına ve hoşnutsuzluğuna uğratacak çirkinliklerdir ki bu yol da ancak **şirk** ve **küfür** ile kazanılır. Yâ Rabb, bizi böyle bir hale düşmekten korusun. Âmîn.

İnsanlığı yükselten veyâ alçaltan bu iki vasıfndan **Tevhîd** ve **Takvâ** inancını iyi anlamak, **şirk** ve **küfür** virüslerinden uzak durmak, bu sûretle de dünyevî ve uhrevî mutluluğâ ermek, ancak yaratan Rabb'imizi iyi tanımak ve O'na yaraşan bir kul olmakla mümkündür. Bu da ancak O'nun isimlerini ve sıfatlarını iyi bilip öğrenmekle olur. Çünkü Allâhü Teâlâ,

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ج

"O'nun benzeri hiç bir şey' yokdur".⁷⁰

âyet-i kerîmesine göre, zâtı ile değil, sıfatları ve isimleri ile bilinir ki bu isimlere **"Esmâü'l-husnâ :En güzel isimler"** denilir.



⁷⁰ -Şûrâ, 11.

Esmâü'l-husnâ

Allâhü Teâlâ'nın bu sayısız isimlerinden (99) tânesi şu hadîsi-i şerîf ile bildirilmiştir ki bunları hakkıyla bilip anlayan ve ona göre amel eden bir kimsenin cennete gireceği müjdesi verilmiştir.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا - مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا - مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمُنُ الْعَزِيزُ الْحَبِيزُ الْمُتَكَبِّرُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ الْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُدِلُّ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ الْحَلِيمُ الْعَظِيمُ الْغَفُورُ الشَّكُورُ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ الْخَفِيظُ الْمُقَيَّبُ الْحَسِيبُ الْحَلِيلُ الْكَرِيمُ الرَّقِيبُ الْمُجِيبُ الْوَاسِعُ الْحَكِيمُ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ الْبَاعِثُ الشَّهِيدُ الْحَقُّ الْوَكِيلُ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ الْمُحْصِي الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْمُحْيِي الْمُمِيتُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْوَاحِدُ الْمَاجِدُ الْوَاحِدُ^[*] الصَّمَدُ الْقَادِرُ الْمُقْتَدِرُ الْمُقَدِّمُ الْمُؤَخَّرُ الْأَوَّلُ الْآخِرُ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْوَالِي الْمُتَعَالَى الْبُرُّ التَّوَّابُ الْمُتَنَقِّمُ الْعَفُوُّ الرَّؤُفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ الْمُتَسِطُّ الْجَامِعُ الْعَنِي الْمَعْنَى الْمَانِعُ الضَّارُّ النَّافِعُ النُّورُ الْهَادِي الْبَدِيعُ الْبَاقِي الْوَارِثُ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ (جَلَّ جَلَالُهُ). رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ جِبَّانَ وَالْحَاكِمُ .

* - Bir rivâyette "Vâhid" ism-i şerîfinden sonra (أَلْحَدُ : El-Ehad) İsm-i şerîfi de vârid olmuştur. El-Ehad: sayı yönünden değil de varlık yönünden bir ve tek olan, demektir.

"Ebû Hurayra radiye'llâhü anh'den, dedi ki: Rasûlü'llâh sallâ'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu":

"**Allâhü Teâlâ'nın -yüzden bir eksik olmak üzere-doksandokuz ismi vardır. Kim bunları anlayıp beller ve ezberlerse cennete girer, sonsuz saâdete ulaşır**".

Bu isimler, (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) :Lâ ilâhe illâ hû) veyâ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

Tevhîd kelimesi ile birlikde yüz eder ki anlamları, kısaca şöyledir:

1-Lâ ilâhe illâ'llâh: Allâh'dan başka hiç bir ilâh -hiç bir tanrı, hiç bir ma'bûd- yoktur, yalnız O vardır.⁷¹

Buradaki "**Allâh**" lâfzı, **Ulûhiyyet'e** (*tanrılık vasfına*) mahsûs sıfatların hepsini kendinde toplamış bulunan bir alem (*has isim*) dir ve sayılan isimler içinde **İsm-i A'zâm** (*En büyük isim*) dir. Aynı zamanda **Vâcibü'l-vücûd**'a delâlet eder ki varlığı zarûrî olan, bir an dahî yokluğunu farz etmek mümkün olmayan **zât** demektir. O'nun varlığı, zâtının muktezâsıdır, ya'nî varlığında zâtından başka bir şey'e muhtaç değildir.⁷²

⁷¹ -"**Lâ ilâhe illâ'llâh**" ibâresi, îmânın birinci **ruknu** (farzı), "**Muhammedü'r-Rasûlü'llâh**" ibâresi de ikinci **ruknu** (farzı) dır. Sahîh bir îmân, ancak bu iki rukun ile birlikde mümkün olur. Bunlardan birinin kabûl edilmemesi hâlinde o îmân sahîh ve makbûl olmaz. Hristiyan'ların, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'in peygamberliğini kabûl etmedikleri gibi.

⁷² -Bu husûsda, merhûm Ali Osman Tatlısu, "**Esmâü'l-husnâ şerhi**" adlı eserinde şu güzel açıklamayı yapmaktadır:

"Allâh ism-i şerîfinin hem **lâfzında** hem **ma'nâsında** topluluk vardır.

Lâfzındaki topluluk: Bu ismi teşkil eden harfler birer kaldırılrsa, ma'nâ bozulmaz ve yine **Zât-ı Hakk'a** delâlet eden bir **ism-i alem** olarak kalır. Baştaki hemze kaldırılarak (Li'llâhi) dense, birinci lâm kaldırılıp (lehû) dense, bu lâm da kaldırılıp (Hû) dense, hep aynı ma'nâdır, Allâh'a delâlet ederler. Kur'ân'da çok yerlerde her üçü de gelmiştir. Yalnız bir (He) kaldığı sûrette de yine Zâtu'llâh'a delâlet eder. Çünkü (Hû) ism-i şerîfinin aslı da yalnız (He) dir. (Vav) aslı değil, zâiddir. -Sarf ilminde beyan edildiğine göre tesniye ve cemi' hallerinde bu (vâv) bütün bütün ya'nî hem yazılıştta, hem okunuştta düşüyor-. Eğer (vâv) aslı olsaydı sâbit kalırdı. Şu halde tek bir harf olan (He) de Esmâü'l-husnâ'dan bir isimdir. Hem de zât-ı ulâhiyyete delâlet eden bir isimdir.

"**Allâh**" lâfzı, Cenâb-ı Hakk'ın zâtını, sıfatlarını, fiillerini hep birden ifâde eden bir lâfza-ı celâl'dir. Bütün kemâl sıfatları ondadır. Çoğul olarak kullanılmaz ve "Allâh'lar" denilmez. Allâh, Allâh'dır. Hem hakk, hem bâtıl ma'bûdlar hakkında kullanılan ve çoğul olarak da kullanılabilen "**İlâh**:Tanrı" kelimesi, onun yerini tutmaz.

2- الرَّحْمَنُ :Er-Rahmân:

Dünyâda îmân eden etmeyen herkesi ve her mahlûku esirgeyen, onlar hakkında hayır ve rahmet murad eden, sevdiğini sevmediğini ayırd etmeyerek bütün mahlûkâtı sayısız ni'metlere ğark eden ve hiç bir şarta bağılı olmadan herkesin ihtiyâcını veren.

3- الرَّحِيمُ :Er-Rahîm:

Âhirette yalnız îmân edenleri esirgeyen, verdiği ni'metleri iyi kullananları daha büyük ve ebedî ni'metler ile mükâfatlandıran, kulun ihlâsına göre *-en az bire on olmak üzere-* hududsuz, hesapsız mükâfatlar veren.

4- الْمَلِكُ :El-Melik:

Bütün kâinâtın sâhibi, mutlak sûrette (*kayıtsız şartsız*) hükümdârı. Sonsuz âlemlerde ve sayısız mahlûkat üzerinde hâkimiyet ve saltanat sâhibi, O'nun istediği olur istemediği olmaz. Dilediğini dilediği gibi yapar, sorumlu olmaz.

5- الْقُدُّوسُ :El-Kuddûs:

Her canlı mahlûk, teneffüs etmek sûretiyle mecbûrî olarak Allâh'ı anmaktadır. Çünkü (He) harfinin mahreci göğüsden ve ciğerlerden gelen nefes ile çıkar. Her nefes, bir (He) harfidir. Her insan ve hattâ teneffüs eden her mahlûk, farkına varmadan her nefesde Allâhü Teâlâ'yı bu ismi ile anmaktadır. Teneffüs, Allâh'ı anmak olunca, Allâh anılmadığı sûrette hayat bitiyor demektir. Şu halde bu ism-i şerîf, aynı hayat demektir. Ruhların, bedenlerin varlıkta devâmı, ancak bu ism-i şerîf ile te'mîn edilmektedir ki bu husûs, her an açıkça görülmektedir".

"Esmâü'l-Husnâ Şerhi". Merhûm Ali Osman Tathıs. Ankara, 1963.

Hatâdan, gafletten, her türlü ayıptan, kirden, pasdan, eksiklikden, uzak. Yaratılmışların vasıflarından olan her türlü hal ve vasıfdan uzak.

6- اَكْسَلَامُ :Es-Selâm:

Her türlü ârıza ve noksanlıktan, derstden, belâdan, ayıbdan, kusurdan uzak olan. Kullarını her türlü tehlike ve belâ'lardan selâmete çıkaran. Cennet'deki bahtiyar kullarına selâm eden.

7- الْمُؤْمِنُ :El-Mü'min:

Gönüllerde îmân nûru uyandıran, kendine sığınanlara aman verip onları koruyan, emniyyet altına alan.

8- الْمُهَيِّمُ :El-Müheymin:

Bütün varlığı görüp gözeten, gözetici ve koruyucu. Rabbül-âlemîn (*âlemlerin Rabbi*). Hiç bir zerre, hiç bir mahlûk, O'nun bu lûtuf ve âtîfetinden bir an dahî uzak kalmaz.

9- الْعَزِيزُ :El-Azîz:

Mağlûb edilmesi mümkün olmayan gâlip. Kuvvet ve galebe sâhibi, her emrinde ve nehyinde gâlip ve üstün.

10- الْجَبَّارُ :El-Cebbâr:

Eksikleri tamamlayan, kırılanları onaran, dilediğini zorla yaptırmaya muktedir olan.

11- الْمُتَكَبِّرُ :El-Mütekebbir:

Her şey'de ve hâdisede büyüklüğünü gösteren, büyüklük ve ululuk kendine mahsûs olan.

12- الْخَالِقُ :El-Hâlik:

Yoktan var eden, her şey'in varlığını ve varlığı boyunca görüp geçireceği halleri ta'yîn ve tesbît eden ve ona göre yaratan.

13- الْبَارِئُ :El-Bâri:

Her şey'in a'zâ ve organlarını ve o şey' için lâzım olacak olan şey'leri birbirine uygun olarak bir ölçü dâhilinde yaratan.

14- الْمُصَوِّرُ :El-Musavvir:

Her şey'e bir şekil ve özellik veren, birbirine benzeyen şey'lerin özelliklerini ayrı ayrı yaratan. (*İnsanların birbirine benzemeyen parmak izleri ve "DNA" ları gibi*).

15- الْغَفَّارُ :El-Ğaffâr:

Afv ve mağfireti çok olan.

16- الْقَهَّارُ :El-Kahhâr:

Her dilediği şey'i yapmak kudretine sâhip olan, gâlib ve hâkim olan. Dilediği şey'i hor, hakîr ve helâk eden.

17- الْوَهَّابُ :El-Vehhâb:

Çeşit çeşit ni'metleri her zaman bağışlayan, veren.

18- الرَّزَّاقُ :Er-Razzâk:

Yaratılmışların faydalanacakları şey'leri ihsân eden, rızıklarını yaratan.

19- الْفَتَّاحُ :El-Fettâh:

Müşkil ve zor olan şey'leri açan, kolaylaştıran.

20- الْعَلِيمُ :El-Alîm:

Her şey'i en iyi bilen, olmuş ve olacak şey'leri en iyi bilen.

21- أَلْبَاسِطُ :El-Bâsit:

Açan, genişleten.

22- أَلْقَابِضُ :El-Kâbid:

Sıkan, daraltan.

23- أَلْحَافِضُ :El-hâfid:

Alçaltan, yukarıdan aşağı indiren, rezil ve rüsvây eden.

24- الرَّافِعُ :Er-Râfi':

Yükselten, yukarı kaldıran, şanlı ve şerefli kılan.

25- أَلْمُذِلُّ :El-Müzill:

Zillete düşüren, hor ve hakîr kılan.

26- أَلْمُعِزُّ :El-Muizz:

İzzet veren, şeref ve haysiyet veren, ağırlayan.

27- أَلْسَمِيعُ :Es-Semî':

İşiten, her şey'i en iyi bir şekilde işiten.

28- أَلْبَصِيرُ :El-Basîr:

Gören, her şey'i en iyi bir şekilde gören.

29- أَلْحَكَمُ :El-Hakem:

Hukm eden, her şey'in hukmünü yerine getiren.

30- أَلْعَدْلُ :El-Adl:

Çok adâletli, zulm etmeyerek herkese hakkını veren.

31- اللَّطِيفُ :El-Lâtîf:

En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, rûh ve akıl gibi şey'lerin nasıl yapıldığına nüfûz edilemiyen en ince ve en gizli şey'leri yapan, görülüp bilinemeyen yollardan kullarına çeşitli menfaatler sağlayan.

32- الْحَبِيرُ :El-Habîr:

Her şey'in iç yüzünden, gizli tarafından haberdâr olan, en küçük zerrelerin bile her türlü harekâtından haberi olan.

33- الْحَلِيمُ :El-Halîm:

Hilmi çok, gücü yetdiği halde suçluların cezâsını hemen vermeyip yumuşak davranan, tevbe ve istiğfâr etmeleri için mühlet verip cezâlarını geriye bırakan.

34- الْعَظِيمُ :El-Azîm:

Çok azametli, pek büyük.

35- الْعَفُورُ :El-Ğafûr:

Avf ve mağfireti çok olan.⁷³

36- الشَّكُورُ :Eş-Şekûr:

Kendi rızâsı için yapılan iyi işleri, daha fazlası ile karşılayan.⁷⁴

⁷³ -Bu işm-i şerif ile ilgili olup aynı maddeden gelen isimlerin ma'nâları da şöyledir:

Ğafûr: Melekût âlemine karşı her türlü çirkinliklerimizi örten.

Ğafir: Kötü ve yüz kızartıcı işlerimizi diğer insanlara karşı gizleyip örten.

Ğaffâr: Kötü ve yüz kızartıcı işlerimizi kendi nefsimize karşı unutturup bizleri mahcûb olmaktan kurtarıp ferahlatan.

⁷⁴ -**Şukûr:** İyiliği iyilik ile karşılamak demektir ki kulun, Allâhü Teâlâ'ya karşı yapması gereken bir vazîfedir. Kul şukr ederse, Allâhü Teâlâ onun şukrünü karşılıksız bırakmaz.

Kul şukr etmezse, nankörlük edip şukr etmeyenleri sevmez. Sevmediği için de onları himâye etmez ve kendi nefisleri ile başbaşa bırakır. Zamânı gelince de hesabını sorar.

37- الْعَلِيُّ :El-Aliyy:

Pek yüksek. Kudretde, bilgide, hükümde, irâdede ve diğer bütün kemâl sıfatlarında üstün olup her şey' kendisinin dûnunda, emrinde ve hukmü altında olan.⁷⁵

38- الْكَبِيرُ :El-Kebîr:

Pek büyük. Göklerde ve yerde eşsiz tek büyük. Bir şey'in varlığı veyâ yokluğu, O'nun irâdesine bağlıdır. O, "Ol" deyince hemen olur, "Olma" deyince de o anda her şey' yok olur.

39- الْحَفِيفُ :El-Hafîz:

Her şey'i belli vaktine kadar âfât ve belâ'dan koruyan, yapılan işleri her türlü tafsîlâtı ile -noksansız olarak- koruyup tutan.

40- الْمُقِيتُ :El-Mukît:

Bütün yaratılmışların rızkını ta'yîn ve takdîr eden, onları yaratmazdan önce yaratıp veren.⁷⁶

41- الْحَسِيبُ :El-Hasîb:

Herkesin hayâtı boyunca yapıp ettiklerinin hesâbını bütün tafsîlâtı ile bilen.⁷⁷

42- الْجَلِيلُ :El-Celîl:

⁷⁵ -Allâhü Teâlâ, kâinâtın her noktasında her zerreye aynı nisbetde yakın ve her insana şah damarından daha yakındır. Zamandan, mekândan, benzeri veyâ ortağı veyâ yardımcısı olmaktan münezzehtir.

⁷⁶ -Mahlûkâtın rızıklarını, Allâhü Teâlâ'nın yaratıp verdiğiğine inanan bir kul, rızık hususunda endişe etmez, O'nun va'dine güvenir. Rızkını elde etmek için de meşrû olan sebeblerin dışına çıkmaz. Allâhü Teâlâ her mahlûk için ne kadar yaşama müddeti ta'yîn etmişse ona göre de rızkını ta'yîn ve takdîr etmiştir. Hiç bir mahlûk kendisi için ta'yîn ve takdîr edilen rızkını bitirmeden ölmez ve hiç bir kimse başkasına âit ta'yîn ve takdîr edilen rızıktan bir zerre bile alamaz.

⁷⁷ -Allâhü Teâlâ, **serîu'l-hisâb**'dir. Her şey'i, hiç bir ameliyyeye, hiç bir hisâba kitâba muhtaç olmadan doğrudan doğruya ânında bilir.

Celâlet ve ululuk sâhibi, zâtı da sıfâtı da büyük, her yerde ve her noktada hâzır ve nâzır. Kâinâtın her noktasında her zerreye aynı nisbetde yakın, insana da şah damarından daha yakın. Her ümîdin, her emelin meydana gelmesi ancak O'nun irâdesine bağlı olan.

43- اَلْكَرِيمُ :El-Kerîm:

Keremi bol olan.⁷⁸

44- الرَّكِيبُ :Er-Rakîb:

Her varlık üzerinde gözcü olan, her işi kontrolü altında bulunduran, her şey'i bilen ve gören, rasad yerinde olan.

45- الْمُجِيبُ :El-Mücîb:

Kendine yönelip yalvaranların isteklerini veren. Allâhü Teâlâ, kendisinden ne istendiğini işitir ve bilir. Dilerse ânında verir, dilerse sonra verir, dilerse hiç vermez. Hıkmetsini kendisi bilir.

46- الْوَاسِعُ :El-Vâsi':

Geniş ve müsâadekâr olan. İlmi, rahmeti, kudreti, afv ve mağfireti geniş olan, ilminden hiç bir şey' gizli kalmayan.

47- الْحَكِيمُ :El-Hakîm:

Her emri, her nehyi, her işi bir hıkmetsi gereği olan.

48- الْوَدُودُ :El-Vedûd:

İyi ve sâlih kullarını seven, onları rahmet ve rızâsına erdiren, sevilmeye ve dostluğa lâıyk olan. Seven ve sevilen.

⁷⁸ -Allâhü Teâlâ, ba'zı kulları hakkında keremiyle, ba'zı kulları hakkında da intikâmı ile muâmele buyurur. O'na hesap soracak başka bir kudret yoktur. İyilik yapanlara mükâfat verir. Kötülük yapanların da cezâ' görmelerine râzı olmadığı için onları Rahmân isminin muktezâsı olarak önceden azâb ile tehdîd eder. Kimseyi redd etmez. Huzûruna çıkmak için de vâsıtalar aranmasına müsâade etmez. Herkes dileğini doğrudan doğruya arz eder

49- الْمَجِيدُ :El-Mecîd:

Şânı büyük ve yüksek olan.

50- الْبَاعِثُ :El-Bâis:

Ölüleri diriltip kabirlerinden çıkarır.⁷⁹

51- الشَّهِيدُ :Eş-Şehîd:

Her zaman ve her yerde hâzır ve nâzır olan.⁸⁰

52- الْحَقُّ :El-Hakk:

Varlığı hiç değişmeyen, yok olmayan, bâkî olan.

53- الْوَكِيلُ :El-Vekîl:

İşlerini, kendisine bırakanların işini onların yapabileceğinden daha iyi yapan. Tevekkül edilmeye lâayık olan. Her şey'de kendisine güvenilen.

54- الْقَوِيُّ :El-Kaviyy:

Pek güçlü. Kayıtsız şartsız her şey'e kâdir olan.

55- الْمَتِينُ :El-Metîn:

Çok sağlam. Kuvvet ve kudretinde metîn olan.⁸¹

56- الْوَلِيُّ :El-Veliyy:

⁷⁹ -Allâhü Teâlâ, Kıyâmet gününde veyâ Âhîret gününde bütün insanları diriltip Arasat meydanında toplayacaktır ki buna "Ve'l-ba'sü ba'de'l-mevt: *Öldikten sonra dirilme*" denir.

⁸⁰ -Şehîd, şâhid'in mübâleğasıdır.

⁸¹ -Allâhü Teâlâ, hem Kâdir, hem Kaviyy, hem Metîn'dir. Hiç bir iş O'na meşakkat vermez, hiç bir kimsenin yardımına muhtaç olmaz, hiç bir kimse O'nun irâdesine karşı gelmez, hiç bir kimse O'nun kudretinden kurtulamaz.

Sevdiği iyi kullarının dostu, yardımcısı, sıkıntılarını giderip ferahlık verici, karanlıklardan kurtarıp nûrlara çıkarıcı, hidâyet verici.

57- الْحَمِيدُ :El-Hamîd:

Kendisine hamd-ü senâ' olunan, her varlığın kendi dili ile öğülen, Hamd ve şükür ile kendisine ta'zîm ve ibâdet olunan.

58- الْمُخْصِي :El-Muhsî:

Sayısız varlıkların, zerrelerin her birinin sayısını bir bir bilen.

59- الْمُبْدِئُ :El-Mübdî':

Mahlûkâtı maddesiz ve örneksiz olarak yaratan.⁸²

60-: الْمُعِيدُ El-Muîd:

Yaratılmışları yok etdikden sonra tekrar yaratan.

61- الْمُحْيِي :El-Muhyî:

İhyâ' eden, can bağışlayan, can veren, sağlık veren.

62- الْمُمِيتُ :El-Mümît:

Her canlının ölümünü yaratan.

63- الْحَيُّ :El-Hayy:

Diri ve canlı olan. Her şey'i bilen ve her şey'e gücü yeten

64- الْقَيُّومُ :El-Kayyûm:

Gökleri, yeri ve her şey'i tutan.

⁸² -Ezelde, zaman ve mekân mefhûmları yokken, Allâhü Teâlâ vardı. Varlığını, birliğini, kemâlini bildirmek için hıkmeti ile insanı ve insanı imtihân etmek için de kâinâtı yarattı.

65- الْوَاحِدُ :El-Vâcid:

İstedliğini istediği vakit ânında bulan.

66- الْمَاجِدُ :El-Mâcid:

Kadri, şâni büyüen olan. Kerem ve semâhati (*cömertliği*) bol olan.

67- الْوَاحِدُ :El-Vâhid:

Tek olan. Zâtında, sıfatlarında, isimlerinde, işlerinde, hükümlerinde ortağı ve benzeri bulunmayan.

68- الصَّمَدُ :Es-Samed:

Herkesin ve her şey'in ihtiyaçlarını, isteklerini veren, ızdırablarını ve sıkıntılarını gideren. Hiç bir şey'e muhtaç olmayan, fakat her şey' ve herkes kendine muhtaç olan.

69- الْقَادِرُ :El-Kâdir:

İstedliğini istediği gibi yapmaya gücü yeten.

70- الْمُقْتَدِرُ :El-Muktedir:

Kuvvet ve kudret sâhibleri üzerinde istediği gibi tasarruf eden.

71- الْمُقَدِّمُ :El-Mukaddim:

İstedliğini ileri geçiren, öne alan.

72- الْمُؤَخِّرُ :El-Müahhir:

İstedliğini geri koyan, arkaya bırakan.

73- الْأَوَّلُ :El-Evvel:

İlk. Varlığının evveli ve başlangıcı olmayan. Ezelî olan.

74- الْآخِرُ :El-Âhir:

Son. Varlığının sonu olmayan. Ebedî olan.

75- الظَّاهِرُ :Ez-Zâhir:

Âşikâr. Kudreti her şey'de tecellî edip görünen.

76- الْبَاطِنُ :El-Bâtın:

Gizli. Görülmeyen.

77- الْوَالِي :El-Vâli:

Kâinâtı ve her an olup bitenleri tek başına tedbîr ve idâre eden.

78- الْمُتَعَالَى :El-Müteâli:

Yaratılmaşlar hakkında aklın mümkün gördüğü her şey'den, her hal ve tavırdan pek yüce.

79- الْبَرَّ :El-Berr:

Kulları hakkında iyiliği çok olan. Kolaylığı ve rahatlığı isteyen.

80- التَّوَّابُ :Et-Tevvâb:

Tevbeleri kabûl edip günahları bağışlayan.

81- الْمُنتَقِمُ :El-Müntekım:

Suçluları, adâleti ile lâyıık oldukları cezâyâ çaptıran.

82- الْعَفُوفُ :El-Afüvv:

Afvi çok olan.

83- الرَّؤُفُ :Er-Raûf:

Çok re'fetli, esirgeyen, şefkatli, merhametli.

84- مَالِكِ الْمُلْكِ :Mâlik'ül-mülk:

Mülkün ebedî sâhibi, hükümdârı.

85- ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ :Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm:

Hem büyüklük, ululuk sâhibi, hem de fazl ve kerem sâhibi.

86- الْمُنْضَبُطُ :El-Muksit:

Her işini birbirine denk, birbirine uygun ve yerli yerinde yapan.

87- الْجَامِعُ :El-Câmi':

İsteddiğini istediği zaman, istediği yerde toplayan. Bir anda, bir araya toplayıp eski hâline getiren.

88- الْغَنِيُّ :El-Ğaniyy:

Zengin, her şey'den müstağnî olan. Hiç bir şey'e ihtiyâcı olmayan.

89- الْمُغْنِي :El-Muğnî:

İsteddiğini zengin yapan.

90- الْمَانِعُ :El-Mâni':

Bir şey'in meydana gelmesine müsâade etmeyen

91- الضَّارُّ :Ed-Dârr:

Acı ve zarar verici şey'leri yaratan.

92- النَّافِعُ :En-Nâfi':

Hayır ve fayda verici şey'leri, İnsanı imtihan etmek için hayır ve şerr arasında muhayyer bırakıp istediği tarafın sebeplerini, yaratan.⁸³

⁸³ -Allâhü Teâlâ'nın irâdesi, ilmi, kazâ'sı ve takdîri, hayır ve şerr işlerimizde müşterekdir. Fakat rızâsı, muhabbeti ve emri hayır işlerimizde vardır; şerr işlerimizde yoktur.

93- En-Nûr: النُّورُ

Âlemleri nurlandıran, dilediği zihinlere, gönüllere nûr yağdıran.

94- El-Hâdî: الْهَادِي

Hidâyet veren, istediği kullarını lütûf ve keremi ile hayırlı ve kârlı yollara muvaffak kılan, murâdına erdiren.

95- El-Bedî': الْبَدِيعُ

Örneysiz, misâlsiz nice âlemler icâd eden, yaratan.

96- El-Bâkî: الْبَاقِي

Varlığının sonu olmayan.⁸⁴

97- El-Vâris: الْوَارِثُ

Allâhü Teâlâ'nın, belli bir zaman için verdiği ni'metlerin geçici sâhibleri öldükden sonra, varlığı devam eden servetlerin hakîkî sâhibi, mülkün vârisi.

98- Er-Raşîd: الرَّشِيدُ

Her işi, ezeli takdîrine göre, bir nizâm ve hikmet dâhilinde, dosdoğru âkîbetine ulaştırıran, vâsil eden.

99- Es-Sabûr: الصَّبُورُ

Çok sabırlı olan. Âsîlerden ve suçlulardan öç almakda acele etmeyip *-son nefese kadar tevbe kapısını açık bulundurmak için-* mühlet veren.



⁸⁴ -Varlığının devâmı Ebedî ve Ezeli olan (*başlangıcı ve sonu olmayan*) Allâhü Teâlâ'nın, sonu olmamaya "**El-Bâkî**" denildiği gibi, önü olmamaya da "**El-Kadîm**" denir.

Bununla berâber Allâhü Teâlâ'nın Kitâb ve Sünnet'de sarahaten veyâ delâleten sâbit olan isimleri bunlardan ibâret değildir. Başka bir rivâyet şeklinde de, şu isimler vardır:

الْإِلَٰهَةُ - الرَّبُّ - الْحَنَّانُ - الْمَنَّانُ - الْبَارِي - ⁸⁵الْأَحَدُ - الْكَافِي - الدَّائِمُ - الْمَوْجِي -
النَّصِيرُ - الْمُبِينُ - الْجَمِيلُ - الصَّادِقُ - الْمُحِيطُ - الْقَرِيبُ - الدَّائِمُ - الْوَثْقُ -
الْفَاطِرُ - الْعَلَّامُ - الْمَلِكُ - الْأَكْرَمُ - الْمُدَبِّرُ - الْقَدِيرُ - الْشَّكُورُ - ذُو الطَّوْلِ -
ذُو الْمَعَارِجِ - ذُو الْفَضْلِ الْكَفِيلِ ...

Bunlardan başka Kur'ân-ı Kerîm'de,

(رَبُّ الْعَالَمِينَ :Rabbü'l-âlemîn),

(رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ :Rabbü'l-arşi'l-azîm),

(مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ :Mâlik-i yevmi'd-dîn),

(عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ :Âlimü'l-ğaybi ve's-şehâdeh),

(عَلَّامِ الْغُيُوبِ :Allâmü'l-ğuyûb),

(غَافِرِ الذَّنْبِ :Ġâfiri'z-zenb),

(قَبِيلِ التَّوْبِ :Kabîli't-tevb),

(رَفِيعِ الدَّرَجَاتِ :Rafîu'd-derecât),

(ذُو الْعَرْشِ :Zü'l-arş),

(فَعَالٍ لِّمَا يُرِيدُ :Fa'âlün limâ yürid),

(لَا يُسْئَلُ عَمَّا يُفْعَلُ :Lâ yüs'elü ammâ yef'al)

⁸⁵ -Buradaki (الباري) lâfzında, hemze yokdur.

gibi daha bir çok isimler ve sıfatlar zikr edilmiş olduğunda da şübhe yoktur. Bunlar evvelkilere ircâ' olunabilirse de Allâhü Teâlâ'dan başkasına ıtlak olunması câiz değildir.

Aynı şekilde Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın duâlarında ifâde buyurdıkları,

(مُنْزِلُ الْكِتَابِ :Münzilü'l-kitâb),

(مُجْرِ السَّحَابِ :Mücri's-sehâb),

(هَاذِمُ الْأَحْزَابِ :Hâzimü'l-ahzâb)

isimleri de, Allâhü Teâlâ'dan başkasına ıtlak olunamayacak isimlerdendir.

Kur'ân-ı Kerîm âyetlerinden ve Hadîs-i şerîf'lerdeki duâlardan anlaşıldığına göre, Allâhü Teâlâ'nın **Esmâ'-i Husnâ**'sından Kur'ân-ı Kerîm'de indirmedığı ve kimseye bildirmediği, ğayb ilminde yalnız kendisinin bildiği bir takım isimleri daha vardır ki biz onlardan haberdar değiliz.

Bunun için bir kimse duâsında *“Allâh'im, ben senin kulunum ve kulunun oğlu ve cariyenin oğluyum, nâsiyem senin elindedir. Bende hükümün cârî, hakkımda kazân adâlettir. Senin olan, senin kendine tesmiye ettiğin veyâ kitâbında indirdiğin veyâ halkından birine bildirdiğin veyâ kendi indinde ilm-i ğayibda kendine tahsis buyurduğun her isim ile senden dilerim ki Kur'ân'ı kalbimin bahârı, hüznümün cilâsı, kaygı ve*

kederimin gidericisi kılasın” derse, her halde Alâhü Teâlâ onun gam ve kederini giderip yerine ferah verir.⁸⁶

Bununla berâber bildiğimiz isimler ile Rabb'imize duâ etmek ve bu isimlerden birini **virt**⁸⁷ edinerek dilimizden düşürmemek de, yapacağımız kullukların en güzellerinden biridir.

Yukarıdaki Hadîs-i şerîf’de, Allâhü Teâlâ’nın isimleri tam yüz olarak sayılmayıp da biri müstesnâ olmak üzere doksandokuz sayılmasının hıkmetsi de (**O : إِنَّهُ وَتُرَّ يُحِبُّ الْوَتُرَّ**) **tekdir, teki sever** buyurulmasındandır ki Allâhü Teâlâ tek olduğu için **Esmâ-i husnâ**’sının sayılmasında da tek olarak ifâde edilmesi müstehâb’dır. Nitekim namazlardan sonra otuzüç kere **Sübhâne’llâh**, otuzüç kere **El-hamdü li’llâh**, otuzüç kere **Allâhü ekber** denilerek teker teker doksandokuzaya tamamlanması da bu hıkmetsi ile mütenâsibdir (*birbirine uygundur*).



Sure-i Haşr’in son âyetleri hakkında, Hazreti Muhammed *sallâ’llâhü aleyhi ve selem* bir Hadîs-i şerîf’lerinde şöyle buyurmuşdur:

مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
وَقَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آجِرِ سُورَةِ الْحَشْرِ وَكَلَّمَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ
عَلَيْهِ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنْ مَاتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيداً وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي كَانَ
بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

⁸⁶ -Hak Dini Kur’ân Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir,C.7.ss.4880.Elmahlı M.H.Yazır.

⁸⁷ -Belli zamanlarda okunması âdet hâline getirilen duâ ve zikirler.

“Kim sabahleyin (*sabah namazından sonra*) üç def’a,

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“**Eûzü bi’llâhi’s-semû’l-âfîmi mine’ş-şeydânir’r-racîm**”

dedikten sonra, **Haşr sûresi**’nin âhirindeki üç âyet-i kerîme’yi okursa, Allâhü Teâlâ, ona, akşama kadar istiğfâr edecek yetmiş bin melek tevkiî eder. Onlar da ona salevât getirirler. O kimse o gün ölürse, şehîd olarak ölür. Akşama çıktığı zaman okursa, yine böyle olur”.⁸⁸

Andu’llâh ibn-i Abbâs *radiye’llâhü anhümâ* da, şöyle buyurmuştur:

“*Allâhü Teâlâ’nın İsm-i a’zam’ı, Sûre-i Haşr’in âhirindeki altı âyet’dedir*”.⁸⁹

Hazreti Ali ve İbn-i Mes’ûd *radiye’llâhü anhümâ* da Rasûlüllâh *sallâ’llâhü aleyhi ve sellem*’in (*لَوْ أَنْزَلْنَا* : Lev enzelnâ) dan aşağısı hakkında) şöyle buyurduğunu rivâyet ederler:

“*لَوْ أَنْزَلْنَا* : Lev enzelnâ) dan aşağısı, “**Rukye-i sudâ**” *رُكْيَةَ صُدَاَع*

: Baş ağrısına şifadır”.⁹⁰

Abdu’llâh ibn-i Mes’ûd *radiye’llâhü anhümâ*’dan rivâyet edildiğine göre de, Hazreti Muhammed *sallâ’llâhü aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

⁸⁸ -Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm,C.3.ss.1006. Hasan Basri Çantay.

Et-Tâcû’l-Câmiu li’l-Usûl fî Ehâdisi’r-Rasûl s.a.v.C.4.ss.22. Eş-Şeyh M Ali Nâsîf.

⁸⁹ -Hak Dîni Kur’ân Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir,C.7.ss.4883.E. M. Hamdi Yazır.

⁹⁰ -Hak Dîni Kur’ân Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir,C.7.ss.4883.Elmalılı M. H.Yazır.

“Lev enzelnâ: لَوْ أَنْزَلْنَا) başımıza koyun. Çünkü Cibrîl bana bu âyeti indirdiğinde **“Elini başına koy”** dedi ve **“Bu, ölümden başka her derde şifâdır”** buyurdu.

Abdu'llâh ibni Mes'ud radiye'llâhü anhimâ da, bu husûsa işâret ederek,

“Kur'ân-ı Kerîm'in nüzûlünden maksad, yalnız onu okumak değil mu'cebince amel etmektir”.⁹¹

buyurmuşdur:

Bu bakımdan,

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۚ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا.

“Biz, Kur'ân'dan peyderpey onu indiriyoruz ki mü'minler için bir şifâ ve bir rahmetdir. Zâlimlerin ise o, (maddî ve ma'nevî) ziyanından başkasını artırmaz”.⁹²

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ.

“Ey insanlar, size Rabb'inizden bir öğüt, gönüllerde olan (dert) lere bir şifâ', mü'minler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir”.⁹³

قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۖ أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۚ

⁹¹ Hak Dîni Kur'ân Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir,C.7.ss.4884.E. M. Hamdi Yazır.

⁹² -İsrâ' 82.

⁹³ -Yûnus 57.

“De ki: **O** (Kur’ân), **îmân edenler için hidâyet ve şifâ’dır. İmân etmeyenlerin ise kulaklarında bir ağırlık vardır, (Kur’ân’ı) duymazlar. O** (Kur’ân), **bunlara karşı bir körlüktür,** (Kur’ân’ın hakikatlerini görmek istemezler). (Sanki) **onlar, uzak yerden çağırılıyorlar** (uzak bir yerden çağırılıp da duymayan kimseler gibidirler)”.⁹⁴

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِلَاخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا. وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ط وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا.

"Sen Kur'ân'ı okuduğun zaman seninle âhirete inanmazların arasına gizli bir perde çekeriz".

"Ve kalblerinin üzerine, onu (Kur'ân'ı) anlamalarına (engel) perdeler gerer, kulaklarına bir ağırlık veririz. Sen Kur'ân'da Rabb'ini bir tek olarak andığın zaman da ürkek ürkek arkalarına dönüp kaçarlar".⁹⁵

âyet-i kerîme'lerinde belirttiği gibi her derde şifâ olan Kur'ân âyetlerini okumaktan maksad, *-yukarıda da geçtiği gibi-* efsûnculuk yapmak veyâ sabâhîden, segâhdan makam çatlatmak değil, elini başına koyarak düşünmek, ma'rifetü'llâh ile bezenip **haşyetü'llâh** ile dolarak

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّامَتْ لِعَدِيٍّ وَاتَّقُوا اللَّهَ ط
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.

“**Ey îmân edenler, Allâh’dan korkun.** (Nifaktan, münâfıklardan, küfürden, kâfirlerden, zulümden, zâlimlerden,

⁹⁴ -Fıssilet 44.

⁹⁵ -İsrâ', 45-46.

Şeytan'ın şeytânetiyle o kötü âkıbeta düşmekten sakının, Allâhın vikâyesine sığının da her işinizde O'nun emir ve nehiyelerini yerine getirerek ikâbindan korunun). **Herkes, yarın için, önden ne göndermiş** (arkasına ne bırakmış) **olduğuna baksın, Allâh'ın emrine muhâlefetden korkun** da hukmüne râzî olun, fenâlık yapmayın, kötülüklerden korunun. **Çünkü Allâh, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır”.**

emrinin gereğini yerine getirerek imtihan günü olan o yarın için hazırlanmaktadır.⁹⁶

Bunun için “*Ben mü'minim, müslüman'ım, halifelik vasfına lâyıkmım*” diyen bir kimse, kayıtsız şartsız Rabb'ine yönelip O'na teslim olmalı ve O'nu sevip O'ndan korkmalıdır ki *-ümit ile korku arasında-* kalbinde Allâh sevgisi ve Allâh korkusundan başka hiç bir şey' yer etmesin.

Yâ Rabb, bizleri, kalbini **Allâh sevgisi** ve **Allâh korkusu** ile doldurduğun ve kalbinde **Allâh sevgisi** ve **Allâh korkusu**'ndan başka hiçbir şey'e yer vermediğin ve

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ط ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ.

Allâh onlardan hoşnûd olmuştur. Onlar da Ondan hoşnûd olmuşlardır. İşte bu (seâdet), Rabb'in (in azâbın) dan korkan (lar) a mahsusdur”.⁹⁷

âyet-i kerimesi ile ifâde buyurduğun ve eşsiz mutluluklara nâil kıldığın kullarından eyle. Âmîn.

Âmîn,âmîn, âmîn. Ve'l-hamdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn.

25-Mart-2012

03-Cemâziye'l-evvel-1433

⁹⁶ -Hak Dîni Kur'ân Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir,C.7.ss.4884.E. M. Hamdi Yazır.

⁹⁷ -Beyyine 6-7-8.



فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ ط
وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“O halde ne kadar gücünüz yetiyorsa o kadar Allâh’dan korkun. (Öğütleri) dinleyin. İtâat edin. (Mallarınızdan Allâh yolunda), kendinizin hayrı olarak, harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar muradlarına erenlerin ta kendileridir”.⁹⁸



⁹⁸ -Teğâbün,16

Haşr Sûresi (18-24) Âyet-i kerîme'lerinin Tefsiri

A large rectangular area with a double-line border, containing 28 horizontal lines for writing the interpretation of the verses.

Haşr Sûresi (18-24) Âyet-i kerîme'lerinin Tefsiri

A large rectangular area with a double-line border, containing 28 horizontal lines for writing the interpretation of the verses.

Haşr Sûresi (18-24) Âyet-i kerîme'lerinin Tefsiri

A large rectangular area with a double-line border, containing 28 horizontal lines for writing the interpretation of the verses.



لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَائِشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۗ ط
وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَاسٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

“Eğer biz bu Kur’ân’ı, bir dağ başına indirseydik **muhakkak ki onu Allâh korkusundan baş eğmiş parça parça olmuş görürdün.** (O kaskatı dağ, o derece müteessir olur, Allâh’ın emir ve nehiyleri karşısında saygı ile baş eğerek çatlayıncaya kadar itâat ve inkiyâd edip secdelere kapanırdı). **İşte bu misâller** (yok mu?) **biz onları, insanlar düşünsünler** (de önlerine sonlarına baksınlar, Allâh’ın azamet ve kudretini anlasınlar da yarın için ona göre hazırlanıp korunsunlar) **diye îrâd ediyoruz** (söylüyoruz)”.⁹⁹

“Her derde şifâ’ olan Kur’ân âyetlerini okumaktan maksad, efsunculuk yapmak veyâ sabâhiden, seğâhdan makam çatlatmak değil, elini başına koyarak düşünmek ve “Ma’rifetü’llâh: Allâh’ı bilme ve O’na îmân edip O’na inanma duygusu” ile bezenip **Haşyetü’llâh ile (ya’ni Allâh korkusu ile) dolarak yarın için hazırlanmaktadır**”.¹⁰⁰

Bu hakikatlerin hepsi, **Kur’ân-ı Kerîm’in**, mahlûkat üzerindeki **te’sîrinin** ne kadar kuvvetli olduğunu ifâde etmekte, akıl ve şuur sâhibi olmayan dağların bile, Kur’ân hükümleri ile mükellef olmadığı halde, Kur’ân’ın te’siri ile param parça olduğunu belirtmekte; Kur’ân’dan müteessir olmayan ve Allâhü Teâlâ’dan korkmayan ve Kur’ân hükümleri ile mükellef olan akıl ve şuur sâhibi insanların dağlardan daha katı kalbli bir ahmak olduklarına delâlet etmektedir ki bu da böyle insanların büyük bir cehâlet ve ahmaklıklarından meydana gelen bir haldir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ.
الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ.

Bizi, îmân’a ve (fîtrat dîni olan) İslâm’a hidâyet eden Allâh’a hamd olsun.
Allâh, kimi dilerse onu, (kendisinde hayır gördüğü kimseleri) doğru yola iletir.

Hamd olsun Allâh’a ve selâm olsun O’nun beğenip seçtiği (kendisinde hayır görüp doğru yola iletmediği) kullarına.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا

“Allâh’a ibâdet (ve kulluk) edin. O’na hiç bir şey’i eş tutmayın”.¹⁰¹

⁹⁹ -Haşr 21

¹⁰⁰ -Hak Dîni Kur’ân Dili Türkçe Tefsir,C.7.ss.4884.Elmahlı Muhammed Hamdi Yazır.

¹⁰¹ -Nisâ’, 36.